

ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

1 lună 85 cr., 1/2 an 2 fl. 50 cr., 1/2 an 5 fl., 1 an 10 fl.
Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarhie:

1 lună 1 fl. 20 cr., 1/2 an 3 fl. 50 cr., 1/2 an 7 fl.
1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

1/4 an 10 franci, 1/2 an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamentele se fac numai plătindu-se înainte.

TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

INSERȚIUNILE

Un șir garmond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr.,
a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Redacția: Str. Iernii 11. — Administrația: Str. Cienădiei 3.

Se prenumără și la poște și la librării.

În București

primesce abonamente D. C. Pascu, Str. Lipsani 35.

Epistole nefrancate se refuză. — Manuscrise nu se înapoiază

Cu număr costă 5 cruceri v. a. sau 15 bani rom.

La

Abonament lunar

pentru Septembrie st. v.

— cu prețurile din capul foii —

invită

Administrațiunea ziarului „TRIBUNA“.

Procesul de presă

al „TRIBUNEI“.

(Raport special al „Tribunei“.)

(Urmare.)

La începutul raportului nostru, publicat în numărul de ieri și scris în fuga condeiului, mai întregim următoarele.

Interesul publicului românesc față de acest proces a fost neobișnuit de mare. Din toate părțile, din depărtări foarte mari, au venit fruntași români, preoți, învățători, țărani de frunte și numeroși tineri, ca să asiste la pertractarea finală. Dar' sub cuvânt, că sala este prea mică și nu poate cuprinde mai mult de 60—70 de persoane în audioriu, presidentul tribunalului a sîstat încă Mercuri la amea și edarea biletelor de intrare. Astfel numai o minimală parte a celor veniți s'au asistat la intrare în sală, ear' restul a trebuit să se mulțumească a aștepta în coridoare și în curte rezultatul pertractării. Tribunalul din Cluj, devenit celebru prin dese verdicte contra diaristilor români, ar trebui să se îngrijască de o sală cu mult mai spațioasă pentru asemenea ocazii. Îndeosebi trebuie să mai amintim, că un număr considerabil de dame din Cluj și alte localități au asistat cu mare interes la pertractare. Presidentul li-a pus la dispoziție biroul seu, din care prin ușa deschisă priviau în sală peste capetele mulțimii și stînd în picioare. Și astfel au stat neobosite de dimineața la orele 9 până seara aproape de 10. Și cu toate aceste fiecele maghiare din Cluj mai au obrazul de a susține, că diaristii români stau izolați între conaționali lor.

Dar' interesul publicului nostru nu s'a manifestat numai prin numărul îndesat al asistenților, ci mai ales prin felul, cum a urmat pertractarea. Expunerile fanatice și violente ale procurorului au fost întimpinate cu dese întreruperi, proteste și sgomote desaprobatore, așa că presidentul nu mai putea curma sunarea clopoțelului. Contradicțiile din public atît au fost de energice, încît chiar și procurorul în mai multe rînduri a fost silit să reflecteze la ele și să discute tormal cu auditorul, ceea ce i-a și atras o admonițiune din partea presidentului.

Ear' când acușaiți și-au început și și-au terminat discursurile de apărare, precum și în decursul acestora, publicul de repește-ori a izbucnit în aplauze și strigări de „se trăească!“ Cu deosebire când dl Ioan Macaveiu, la obrăncia procurorului, că anul 1848 a adus Românilor numai rușine, ear' Maghiarilor

numai onoare, a răspuns citînd inscripțiunea de pe medalia steagului grănicerilor născuți, al căror descendent este: „Für standhaftes Ausharren in der beschworenen Treue im Jahre 1848/49“, a izbucnit o salvă de aplauze și de aprobări, încît mai iute ai fi creșut, că te afli într-o entusiasmata adunare de popor, decît înaintea barei judecătorești.

Presidentul de mai multe-ori a amenințat cu deșertarea salei.

În general toată pertractarea a lăsat impresiunea, că nu se tractează de cauza, respective de libertatea unor persoane private, ci de principii naționale și politice, care au să se rezolve aici înaintea juraților. De acușaiți, ba chiar nici de „Tribuna“ și cu atît mai puțin de legi și paragrafi nu a fost aproape deloc vorba nici în acușă, nici în apărare, ci numai de națiuni și naționalități, de evenimente istorice, de programe politice etc. Scurt: dacă v'r'un proces din lume merită numele de proces politic, apoi acesta a fost un proces politic per excellentiam.

Publicul maghiar a dovedit interes foarte mic față de acest proces. Eljen-urile la adresa procurorului după discursul seu și la adresa tribunalului după pronunțarea sentinței, prelîngă manifestațiunile Românilor, au fost ca bizăitul muscelor prelîngă valurile tunetului. Afară de 5—6 diaristi, reprezentanții presei maghiare din Cluj și Budapesta, abia vor fi fost 10—12 Maghiari în sală.

Premiînd aceste, luăm firul raportului întrerupt în Nrul nostru de ieri:

După citirea actului de acușă, presidentul a dispus citirea articolelor incriminați. Aceasta s'a făcut prin notarul Bartok în traducerea maghiară și prin interpretul Dr. Aurel Isacu în originalul românesc. Pentru a fi cât se poate de compleți în raportul nostru, reproducem și noi în întreg cuprinsul textul articolelor incriminați, care este următorul:

Kossuth și Tisza.

I.

(†) Regatul Ungariei a încetat de a fi un factor important în politica europeană mai înteu după sdrobirea dela Mohaci și a doua după capitularea dela Vilagos (Siria) la anul 1849. S'au aventat compatrioții la anul 1848 mai presus decît le erau puterile. Conduși de oameni exaltați, ônkentes-ii maghiari nu cunoseau deloc stările interne ale propriei lor patrii. S'au isbit deoparte de Români, s'au isbit de altă parte de Croați, preste tot în nechibzuința lor au întimpinat o rezistență din cele mai necugetate în masa naționalităților nemaghiare, care vedeau în promisiunile maghiare falsitate și în avîntul maghiar prostie. La anul 1848 am rămas credincioși Tronului, pentru care ni-am jertfit viața și bunul nostru.

Kossuth, dictatorul dela 1848, ca mai cumințe în vreme de pericol, a lăsat Ungaria în flacărele aprinse de propria

sa mână, și fără a se mai îngriji de rezultatele, la care țintia, a trecut în țeri străine, ba, după-cum spun gurile rele, cu dînsul a dus și o frumoasă parte din visteria statului Ungariei. Noi încă nu am apucat a-i dice: cale bună... , când recele absolutism a venit preste pămîntul patriei noastre.

S'a dus Kossuth, sau mai bine dîs s'a exilat el pe el, ceea ce bine a făcut și, după părerea noastră, bine ar face și alți compatrioți maghiari, dacă încă astăzi l'ar imita, exilându-se ei pe ei de bună-voie. Cel puțin pe această cale am scăpa și noi și patria de anumite elemente nebune din chiar firea lor. Ear' pe această cale o nouă eră s'ar introduce între hotarele acestei patrii: ar domni pacea, s'ar restabili frățietatea și ne-ar conduce buna înțelegere.

S'a dus Kossuth, dar' a rămas idea de independență a Ungariei. Partidul așa numit kossuth-ist, care cuprinde în sine pe toți fiii națiunii maghiare, — încît se ține de idea independenței Ungariei, — deși plînge după exilatul exilatului, cu toate aceste între luptătorul independenței dela 1848 și între membrii de astăzi ai partidului domnesce o deplină continuitate de idei.

Și Coloman Tisza a aparținut acestui partid. Și Coloman Tisza a împărțit vederile exictatorului Kossuth. De aceea ne și putem cu înlesnire explica, pentru-ce s'a susținut acest ministru timp de 15 ani în fruntea afacerilor publice ale Ungariei. Tisza, cunoscutul Coloman Tisza, sdrobitorul de naționalități, timp de 15 ani s'a folosit de toate mijloacele numai ca să-și execute programul seu: Românii să meargă la București, Croații la Belgrad. Slăvitul de odinioară este slăbitul de astăzi.

Cine era acest Tisza acum sînt nu mai mult decît 10 ani?

Preamărit odinioară, este desconsiderat astăzi chiar din partea acelor, care mai ieri-alaltăieri îi cântau osanale.

Acel Tisza, care sdrobia pe Români și care în timp de 15 ani de domnie le arăta drumul către București, astăzi este silit să-și plece capul strigînd: m'ați învins. L'am învins cu paciența noastră. Al nostru este meritul principal, al naționalităților, și numai în a doua linie vine opoziția, care abia acumă după 15 ani vede, că de slab poate fi un om pus față în față cu dește milioane de nemaghiari.

Neputincios a fost la anul 1848 Kossuth și neputincios este la anul 1890 sdrobitorul de odinioară Coloman Tisza.

Kossuth s'a născut, ca prin puterea focului și a sabiei, precum și prin a furcilor dela capetele satelor, se imprimă idea de stat maghiară, — dar' fără rezultat. Am dat la anul 1848—1849 mii de jertfe în vieți omenești;

am jertfit floarea națiunii noastre, respingînd ori-ce angajamente cu idea de stat maghiară. Sângele nostru, care a curs în șiroaie pe aceste plaiuri, este încă cald.

Aproape un pătrar de secol compatrioții nostri maghiari ne-au chinuit politicesce. Excluzi am fost din parlamentul țerii, excluzi din justiție și din administrațiune; torturați am fost în toate locurile din partea unor oameni, care nu erau vrednici ca să-și ridice glasul în contra neamului nostru. Ear' capul tuturor acestora era ministrul Tisza, care s'a născut, ca pe această cale să ne facă „Maghiari“.

Precînd dară Kossuth s'a folosit de foc și furci, pe atunci Tisza s'a folosit de forța publică intelectuală. Tisza a voit, ca prin ordinațiuni să ridice idea de stat mai presus de capetele oamenilor și, îndrăgit de această idee, s'a susținut 15 ani în fruntea afacerilor.

După-cum Kossuth prin vîrsare de sânge a sădit neînțelegeri între naționalitățile din Ungaria, chiar așa și Tisza prin politica sa de desnaționalizare a potențat ura și inversunarea dintre naționalități. Coroana scie despre aceste încordări.

De aceea, — se șicem, — nu legea despre incolatul lui Ludovic Kossuth pune capăt domniei lui Tisza, ci cestiunea naționalităților din Ungaria, care trebuie deslegată spre mulțumirea nemaghiarilor, dacă consilierii Tronului voese să încunguire desastre mai mari ca cel dela Sadova.

II.

(†) Politica externă a monarchiei noastre reclamă cu urgență introducerea de reforme radicale în politica internă a tuturor țărilor din monarhie spre mulțumirea tuturor naționalităților.

Cine mai mult decît compatrioții nostri maghiari au combătut politica naționalităților? Cine mai mult decît dînșii au negat cu toată hotărîrea, că în Ungaria nu există cestiunea naționalităților?

Noi însă i-am combătut totdeauna cu toată puterea argumentelor și ne-am născut a-i lumina și a-i convinge, că doară noi Români sîntem popor cu limba noastră, cu cultura noastră, cu așezămintele noastre școlastice și bisericesci...! Dar' mereu băteam toaca la urechia surdului.

Astăzi a sosit timpul, ca să ne ridicăm glasul cu mai multă putere și să șicem: pe pămîntul acestei patrii voim să trăim și să murim ca Români și numai ca Români. De aceea, respingînd idea de stat maghiară, ne pronunțăm pentru poliglotismul Ungariei ca și pentru al întregii monarhii.

Ear' dacă compatrioții nostri au de gînd, ca la o zi binevenită să mai pună în praxă teribilitățile anului 1848, le res-

pundem de pe acum: sîntem pregătiți! Credincioși sîntem și astăzi Tronului ca și la anul 1848; sîntem gata și astăzi a ne jertfi totul pentru Tron, dar' sîntem rezoluți până la ultima picătură de sânge a ne apăra individualitatea noastră națională.

Nimic nu ne mai poate surprinde. Evenimentele, care au a se desvolta și a se desfășura înaintea noastră, sînt pentru noi demult cunoscute. Nimeni nu ne mai poate amăgi cu promisiuni, și nu mai cu seamă compatrioții nostri maghiari, care nu și-au ținut nici-cînd cuvîntul.

Chiar de aceea, în vederea grelelor evenimente, care au să ne cerce, le șicem fraților nostri români: „Fiți cuminți și vă păstrați bunul cumpăt. Frîngerea pînii este aproape. Avem să ne bucurăm și noi, barami de acum înainte, după atîția ani de suferințe; avem să gustăm și noi în deplină tignă din dulcele politice interne a patriei noastre iubite“.

Nu sîntem necesați a răspunde la întrebări ca de acele: ce se facem?

Avem un program politic primit și aprobat la anul 1848, și primit este acest program de toată suflarea românească din țerile de sub coroana Sf. Stefan.

Cu acest program am pășit față cu teroristii lui Kossuth la anul 1848, cu acest program am pășit față cu ministrul Tisza la anul 1881, 1884 și 1887. Avem prin urmare base destul de sigure, nu mai trebuie să șovăim.

În politica internă a acestei patrii am fost totdeauna factori pozitivi, la care trebuia guvernul unguresc să apeleze în toate împrejurările. Dar' am fost desconsiderați, ba după-cum cu durere a exclamat ilustrul general Traian Doda: „Românii nu au loc în cadrele constituției unguresce“, am fost priviți de guvernul domnului Tisza ca un popor, care nu merită să se bucure de o soartă mai bună politică decît sclavii din Egipt și de pe insulele Oceanului-Pacific. Toate aceste pentru-că am ținut la naționalitatea noastră.

Și ce schimbare a sorții!

Kossuth ne considera de vite, Tisza însă de soboli și agitatori periculoși.

Am suferit toate insultele, ba după împrejurările politice, care ni-s'au creat, am înfruntat și respins calomniile așa după-cum meritau calomniatorii. Și ce ni-se întemplase?

Am fost aruncați în temnițe, am fost trași înaintea judecătorilor și a juriului de presă; am fost judecați de oameni, care nu ne înțelegeau nici limba, nici nu cunoseau adevărul, pentru care noi ne luptam. Cupa suferințelor noastre s'a umplut.

II.

Fiindu-mi cunoscute acum datinele și credințele, care premereg încredințării, se vorbim acum ceva și despre datinele și credințele, care însoțesc încredințarea și care premereg cununii, actului celui mai însemnat al unei căsătorii.

Îndată-ce un tîner a ajuns timpul de însurat, atunci se înțelege cu părinții, respective le spune acestora voința sa. În urmarea acesteia se întemplă în respectiva familie o consultare, că oare pe care fată ar fi mai consult să o iee ficiorul lor, avînd în vedere cele descrise mai sus. Cu această ocaziune apoi întreabă pe toate neamurile, pe toți amicii sin-ceri, care cunosc pe respectiva fată, să li-se deede informațiuni despre ea. Dacă o fată nu le convine, atunci caută alta, — dacă se învoiesc la așa ceva și ficiorul. — După-ce odată s'au decis pentru una, atunci roagă pe o muiere (câte-odată pe un bărbat), care se află cu ei în ceva legături de neam, sau dacă e amică a familiei lor, însă o femeie isteată și „bună de gură“, o roagă, dîc, să meargă la părinții fetei (eventual la tutori, la îngrijitori) să-i întrebe, că nu ar fi aplicați să-și dea fata după cutare ficior? De regulă se scie înainte, că ce rezultat va aduce; mersul acesta se face însă, ca să fie așa dîcînd „lucrul oficios“. Femeia aceasta, când pleacă în această cauză, trebuie să fie îmbrăcată cum se cade cu vestiminte de iarnă. Pentru-ce, aceasta se va spune mai la vale.

FOIȚA „TRIBUNEI“.

La moartea lui Vasile Alexandri.

O almă Mus' a poeziei
Acoardă jalnic lira ta:
Alesul fiu al României
Închise astăzi gura sa:
Alexandri, dulcea lumină,
Latinei ginte ce-a lucit,
Cu soarele deodată nclină
Înălta frunte spre Sfinți!

Din toate colțurile tale,
O românie ce-l iubesci,
Aleargă în vestmînt de jale
La lunca verde din Mireesci.
Bocescă 'n sfîntă pietate
Și 'ngroapă pe poetul tîu:
La rîu, la bine ție-ți bate
În cîntul seu sufletul seu.

Acopere-l cu lăcrămioare,
Ai primăverii dragi copii;
Săpați-i groapa 'n loc cu soare,
În vesele grădini și vii.
La cap fi puneți sfînta cruce,
Al țerii scut, străvechiu odor;
Ea a condus, ea va conduce
Mărețul gîntei venitor!

Stați sentinle! neadormiți,
Păziți mormîntul de dușmani,
Popor iubit, țeară iubită:
Păstori, plugari, viieri, Cureani!
Și a Blandusiei fîntînă
Cu nesecatul ei isvor
Să-i cînte: Inima română
În veci te 'nceinge cu-al seu dor!

Zaharia Boiu.

Nunta la țeranul român din giurul Năseudului.

De

Stefan Buzilă.

(Urmare.)

La încheierea unei căsătorii este datorie de ton și învoirea părinților și poporul crede, că fără aceasta nici nu poate fi căsătorie, deși consensul părinților biserica îl numără numai între impedimentele împedecătoare, dar' nu dîrîmătoare. De multe-ori un june trebuie să iee o soție, pe care el nu o voesc, ci numai simplu pentru-că părinții voesc așa. Tot așa se întemplă și cu fetele. Pentru aceea câte-odată se întemplă, că fata, silită fiind de părinți să se mărite după unul, pe care nu-l iubesc, dînsa atunci se înțelege cu amoresul („drăguțul“) ei și fug din sat pe cîmp, unde rămân până atunci, până-cînd se învoesc și părinții să o de-

după drăguțul ei și nu după altul. De aci s'a născut și cîntecul respective chiuitura, care dîce:

„Haida, mândră, să fugim,
„Că noi bine ne vîjim,
„Preste munți nerourați
„Să trăim necununăți“ —
„Este-un popă între moliți,
„Cunună pe cei fugiți,
„Și-apoi este altu-'n fagi,
„Cunună pe cei-ce-s dragi“.

Ear' fata, dacă n'ar voi să fugă, ci la îndemnul părinților s'ar căsători cu altul, atunci amoresul ei rămas o blastemă așa:

„Ajungă-te, mândr' ajungă
„Dorul pe calea cea lungă;
„Și te-ajungă dor cu drag,
„Să șezi toată ziua-n prag
„Cu sculul după cap.“
„Cu atîc trăsă-n ac!
„Nici odată să nu 'mpungi,
„Făr' aminte să-ți aduci,
„Că nu-i blăstem dela părinți,
„Că-i blăstem dela drăguț!“

De sine se înțelege, că aceste ficiorul înșelat le chiuesc în vre-o petrecere publică, unde e și aceea ce l'a lăsat, și imediat continuă în mod sarcastic:

1) Fetele, cînd coase, pun sculul cu bumbacul după cap.

„Frunză verde foaie lată,
„Nu stă lumea dintr'o fată,
„Nici din tine mîi surată“; 1)
„Că o fată-i ca o floare,
„Cînd stă-n grădină la soare,
„Ficiorul grădinar.
„El cînd intră în grădină,
„Toate florile-i se 'nchină:
„El se uită și tot tace
„Și-apoi rupe care-i place“.

Dacă s'ar întempla, că părinții ficiorului ar voi să-l adstrîngă pe acesta să iee pe o altă fată, nu pe care o iubesc, atunci ficiorul, cît e ajunge la joc, nu întîrzie a în-cunoștința pe amanta lui despre constanța și credința sa, chiuiad:

„Vrea tata să mă însoare
„Pîn'ce?) umblu-'n sat la-o floare,
„Dar' cu sila nu m'a face
„Se iau pe cine nu-mi place!“ — Apoi:

„Alei morții tîi Sibii,
„De trei-ori de ocolii,
„C'un păpușă fără călcăiu,
„Tot că mândra nu găsiu!“

1) „Mîi surată“; surată se ia cu semnificarea de „a doua soră“, ear' „mîi“ corespunde la „tu“, și pe Someș se folosește și față cu muierele.

2) „Pîn'ce“ = pentru-ce.

Noi cei chinuți și desconsiderați sîntem astăzi mîndri, că am putut suporta cu bărbăție și paciență și aceste multe nedreptăți, făcute nouă din partea compatrioților maghiari.

Și dacă la anul 1848 am sigilat cu sîngele nostru credința față cu Tronul, sîntem datori să cultivăm și astăzi aceeași credință. Dacă la anul 1848 am zădărnicit pentru totdeauna aspirațiunile exaltate la Kossuth, avem datorința, ca și la anul 1890 să zădărnim ori-și-ce aspirațiuni nemaghiare, care vin din nou resuscitate în sensul vederilor exictatorului dela 1848. După-cum cu bărbăție am combătut pe guvernul lui Tisza timp de 15 ani, pe deplină rezoluție se pășim față cu următorul lui întru apărarea și reclamarea drepturilor noastre, răpîte și călcate în picioare de guvernul domnului Tisza.

În zilele sguduirii dela anul 1848 ne-am îndreptat la Coroană, să ne întărim nici astăzi, când forța evenimentelor interne și externe reclamă reforme între popoarele acestei monarhii, a ne adresa din nou către capul încoronat, descoperindu-i dorințele și dorința celor trei milioane de Români din această patrie. Aici este ultima noastră speranță; aici este ultima noastră mîngăiere.

Barbăția noastră ne aduce roade binecuvîntate preste patria noastră și preste cele trei milioane de Români.

La anul 1848 Kossuth s'a exilat, pentru-că nu a cunoscut *marginile* patriei sale — Tisza va căde, pentru-că nu a cunoscut naționalitățile din această patrie. Cu noi este învingerea.

Ei sau noi?

I.

(†) Am ajuns la marginea îndelungii noastre rătăcirii. Și am ajuns nu numai noi Români din această patrie, ci din contră, asemenea nouă, ajunse trebuie să fie toate naționalitățile nemaghiare. Abusul de putere și dorul de desnaționalizare ce se manifestă nu numai din partea publicistilor, dar' chiar și din partea directă a organelor statului, sînt un *memento* pentru adevăratul patriot, care vede și eugetă cu sînge rece preste cele-ce se scriu zilnic în presa maghiară, ca și preste cele-ce se pun la cale din partea puterii publice față cu desvotarea culturală a naționalităților nemaghiare. Așa nu mai poate merge. De aceea ne și aflăm îndemnați de cel mai sfînt patriotism și de cea mai neîstărită iubire de neamul nostru, ca să ne întrebăm: Ei, adevărat numai Maghiarii, sau noi toate celelalte naționalități împreună cu Maghiarii avem dreptul de a trăi, de a muri și de a ne lupta pentru drepturile acestei patrii?

Formulăm această întrebare așa, deoarece-nici-o dată nu ne vom da consentimentul nostru la acea nebulie, care emanează din capete goale, care dic: Statul sîntem noi numai Maghiarii. Care va să dică, leala și nobila națiune maghiară se identifică numai pe sine cu statul și își ține de merit, de a imita sistemul cel mai ruginit și mai vechiu, dicînd și acceptînd vechia formulă a absolutismului nemțesc: „Der Staat bin ich”. Pe această cale tot ce cade afară

Mersul acestor a casa fetei se numește pețire. Se dică d. e. „umbă a peți”, „a fost a peți”, „i-au venit pețitori”. — Până-cînd „pețitoarea” aceasta își aduce în îndeplinire lucrul început, trebuie să fie în continuu cu vocea bună și plină de bucurie să se arete pretutindeni. — Dacă pețitoarei îi ese în drum cineva cu gol, atunci dînsa crede, că nu va umbla bine, și așteaptă până-ce respectivul om își umple vasul; dacă pe drum află o bucată de fer, crede, că căsătorindii vor fi fericiți. Aceste sînt niste credințe pur romane, deoarece-ce la ei încă aflăm o mulțime de atare soiuri. Ajungînd pețitoarea la casa fetei respective, acolo cu o extraordinară voce bună și cu o istețime mare întreabă pe părinții fetei, că nu ar fi aplicați a-și mărita „copila” după ficiorul cutare? Dacă i-se răspunde afirmativ, atunci îi roagă să-și spună, că cam precăd se vină ficiorul cu părinții săi la fucurindare? și așa defig un termen pentru lucrul acesta. — Nu arare-ori se întîmplă, că fata nu consimte la acea căsătorie, înseamnă trebuie să facă după voia părinților, în toamnă după-cum se întîmpla aceasta și la Romani înainte de împărați, cînd nici nu se lua în considerare consensul fetei. Aceasta este apoi cauza căsătoriilor nefericite și a proceselor celor multe de divorț.

(Va urma.)

de „națiune” nu mai are dreptul să trăiască în eldorado-ul „Magyarország”.

Ce batjocură și ce nebulie din partea sprintenei și ușuraticii națiuni maghiare!

Acum sau că ei și numai Maghiarii au drepturi și datorințe, precum și viitor în această patrie, sau că și noi avem tot acele drepturi și viitor în acea măsură, în care le au și Maghiarii în această patrie.

Dacă numai ei, Maghiarii, au drepturi și viitor în această patrie, atunci primim tesa pusă de „Nemzet”, că noi sîntem străini în această patrie. Ear' ca străini pretindem abrogarea legii despre naționalități. Să se facă mai întîiu aceasta, și atunci noi Români, punîndu-ne pe basă și între marginile acestei tese, vom trebui să ne cugetăm ca su-diți ai unui alt stat.

Ei bine, întrebăm acum: Care este domniitorul nostru? Care sînt legile și care este legislațiunea, care ne scutesc și ne apără drepturile noastre naturale? Cui și pentru cine dăm noi avutul nostru în sînge și în bani? Și care este în fine patria noastră iubită, pe al cărei pămînt să ridicăm rugăciunile noastre D-zeului celui atotputernic, ca să o apere de vîduții și nevăduții dușmani?

Nu adresăm poporului român aceste întrebări, nici celorlalte naționalități nemaghiare, ci le adresăm politicilor și publicistilor maghiari.

Noi naționalitățile nemaghiare din țările de sub coroana Sf. Stefan scim și așa am știut până acum, că domniitorul nostru este Maiestatea Sa Francisc Iosif I. Am știut, că legile sancționate de Maiestatea Sa nu sînt aplicate numai față cu Maghiarii, ci și față cu Români, Sași, Croații și Slovaci, căci locuiesc pe pămîntul acestei patrii. Noi am știut, că guvernul și legislativa unui stat constituțional și cu un minister responsabil nu poate face abuz de lege, favorisînd pe o anumită ceată de oameni prin octoarea drepturilor publice ale tuturor celorlalte cetățeni. Așa ceva auzim acum, că se întîmplă numai în Ungaria, unde alta este fi Maghiari și alta înseamnă a fi Român sau Sas! Numai în Ungaria începe astăzi a se face deosebire între „națiune” și „naționalități”. Sub „națiune” se înțeleg a fi Maghiarii cei favorizați, ear' sub „naționalități” se înțeleg miserabilii de Români, Croați, Sași și Slovaci, puși alături cu Țigani și Jidovii, care nu au casă și masă și nici țeară caldă! Ce idei progresiste au compatrioții nostri!..

Noi am știut până acum, că dăm avutul nostru în sînge și bani pentru gloria Tronului și a patriei, precum și pentru apărarea individualității noastre naționale. Românul nu a luat arma în mînă ca să-și verse sîngele pentru utopiile națiunii maghiare, ci alături cu toate naționalitățile a mers în luptă pentru un ideal comun, care este gloria Tronului și susținerea integrității politice a imperiului nostru.

Între marginile acestui imperiu poporul român nu numai s'a știut acasă, dar' nici nu i-a trecut prin mîntre cuiva, și nici nu i-a permis cineva atîta îndrăzneală, ca să-și nemească chiar străin, care nu are nici patrie, nici domnitor și nici drepturi politice.

Dacă ei, care sînt Maghiarii, pășesc față cu noi cu atari absurdități, atunci noi naționalitățile, care formăm majoritatea locuitorilor din Ardeal, Croația, Banat și Ungaria, ne vom folosi de dreptul natural și în fața lumii vom proclama de Monarch al nostru al tuturor pe acel domnitor gentleman, pe care l'am recunoscut și pînă de prezent ca al nostru, pe Maiestatea Sa Împărat-Rege Francisc Iosif I. și pe următorii Lui legitimi.

Ce ar face Maghiarii, dacă, folosindu-ne de această împiegurare, am apela ca străini ce ne socotesc a fi la numărul nostru și la puterea, care este în trupurile noastre? Sau ar trebui să plece, sau să se plece!! Dar' ce ar face Maghiarii, dacă am dic: Pămîntul acesta e al nostru, nu v'e mai recunoaștem supremația și nici dreptul de a ne mai stăpîni, deoarece-ce aceasta nu este numai patria voastră, ci patria noastră a tuturor?

Ar curge sînge, pămîntul s'ar acoperi cu cadavre, aerul însă s'ar mai limpede, ear' din pămîntul udat cu sîngele celor nevinovați s'ar forma patria noastră comună, care de sigur nu ar fi numai a Maghiarilor.

Atunci însă de sigur, că s'ar sci, cine sînt ei și cine sîntem noi!? Atunci am ajunge la rezultatul final: ei pri noi și noi pri ei.

Întrebarea este: Cine lucră, cine do-

blescisti maghiari. Căci trebuie să se scie, că până-cînd în mînile noastre mai curge un picur de sînge român, nu-l vom lăsa să curgă în pocul cu sîngele viței lui Árpád. Până-cînd iubitul nostru Monarch ne numește cu voce puternică și des pe toate națiunile, pe care le stăpînesc cu o rară înțelepciune: „iubitele mele popoare”, pînă atunci avem dreptul și o datorință, ca să ne numim și noi credincioșii Sei supuși și nu străinii lui; pînă-cînd pe pămîntul acestei patrii avem dreptul, ca să ne ridicăm biserici și școli naționale, în care să ne rugăm și să ne cultivăm în spiritul nostru național, nu ne vom socoti ca străini, dar' nici nu ne vom încrucea cu „națiunea”, pe care numai un noroc orb și spre nenorocirea ei, precum și spre rușinea Europei culte a ridicat-o la ceea-ce este.

Europa și numai Europa va fi chemată cîndva să deslege viitorul acestei patrii. Europa va ave ca să se pronunțe asupra dreptului nostru public: Ei sau noi!!

Și oare va fi bine, ca alții să ne facă nouă casă și să ne întindă masă? Este oare bine, ca durerea și amărăciunea, de care sîntem noi cuprinși, să nu o putem vindeca tot noi de noi?

Dacă noi naționalitățile nu sîntem în stare a ne înțelege cu ei și dacă ei ne consideră de străini, trebuie, constrînși fiind de necesitate, ca să limpedim poziția politică a lor și poziția politică a noastră.

II.

(†) Ei stăpîni și domni, noi supuși și cerșitori. Acesta ar fi cuprinsul teoriei compatrioților maghiari. Totul pentru ei în numele statului și nimic pentru noi în numele patriei. Bine trebuie să distingem, că altceva înțelege Maghiarul sub stat și altceva sub patrie.

Statul este pentru Maghiar o pîne, din care numai singur Maghiarul poate taia și mîncă. Chiar de aceea și idea de stat maghiară nu poate admite, ca din această pîne să guste și altcineva afară de Maghiar.

Patria însă este un ogor, la a cărui cultivare toți trebuie să muncim, noi naționalitățile numai ca vite și ca unelte de economie, ear' Maghiarul ca domn cu corbaci și cu biciușcă.

Nu trebuie dar' să ne mirăm, dacă ne fac imputări despre „nepatriotismul” nostru, și mai cu seamă, dacă ca oameni ce sîntem ne ridicăm și noi mai presus decît animalele și nu urmăm orbesce în sensul patriotismului, după-cum îl înțeleg Maghiarii. Așa cugetăm și noi naționalitățile, că vremea despotismului absolutistic a trecut, privilegiile s'au strivit, ear' favorurile trebuie să înceteze.

Statul, ca și idea de stat, nu trebuie să fie a Maghiarilor, deoarece-ce nu numai Maghiarii fac posibilă existența acestui stat. Ear' dacă Maghiarii totuși voesc să reclame viitorul statului numai pentru sine, atunci idea maghiară nu mai are viitor. Că Maghiarii, prin nefericita lor idee de stat, duc aproape cu intențiune și orbesce patria spre pericol și desastru, putem vedea și judeca din ne-numerate casuri.

Ei, care se provoacă astăzi la legi teroristice ca cele dela anul 1848, eroite și alcătuite sub influența gurilor tunurilor și a furcilor ridicate în toate unghiurile Ungariei și ale Ardealului, înceată tot astăzi a mai cugeta asupra durerosului absolutism trecut preste noi toți.

Ei, care la anul 1866 au tradat interesele Tronului și ale patriei comune, ar trebui să nu uite, că pot veni încă preste pămîntul acestei patrii, în care exemplul lor să fie imitat și de alte neamuri. Pentru-că logica evenimentelor istorice aduce cu sine, că nu se fie mai îndreptățiți Maghiarul la folosirea drepturilor omenești în mai mare măsură decît alte neamuri, și în special mai îndreptățiți decît fiii naționalităților nemaghiare din această patrie.

Ei, care astăzi își permit atîtea ilegalități față cu noi nemaghiarii, nu-și aduc aminte, că pot veni timpuri, în care să se aplice și față cu dînsii măsura, cu care ne măsură nouă?

Ei, care au ajuns în nesocotința lor, ca cu trufie să ne numească străini în patria noastră, nu-și aduc aminte, că în raportul altor împiegurări politice și sociale, noi putem nu numai să-i numim străini, ci din contră îi putem chiar scoate din marginile acestei patrii? Și oare ce ar dică și ce ar scrie dînsii despre aceia, care ar fi în stare de a comite atari fapte neomenești față cu dînsii?

Ce ar dică, — punem casul mult trimbițatei Daco-Români, — dacă nemernicii Români s'ar folosi de dreptul celui

mai tare în acel stat și ar începe a trimite pe Maghiarul din Biharia în Dobrogea, pe cel din Marmatia în Oltenia, pe cel din Săcuime în Muntenia, ear' pe Maghiarul ardelean l-ar lăsa pradă nouă Românilor ardeleni? Ar concede Maghiarii de astăzi un atare drept statului daco-român? Oare nu ar alarma și dînsii lumea cu plîsetele și gemetele lor contra statului român? Așa credem, că ar alarma, și ar ave tot dreptul.

Sau nu își varsă și astăzi tot veninul de ură și răsunare publicisticii maghiari contra Cazacului rusesc, care a purtat prin săbii și sulți trupurile Maghiarilor la anul 1848? Cu cât mai tare nu ar blăstema ei terorismul Daco-Românilor, dacă aceștia s'ar folosi în statul daco-român numai de a decesa parte din nelegiuirile ce le comit Maghiarii astăzi față cu noi.

Am enumerat în nenumerate rînduri toate aceste ilegalități, simțim numai nouă dureri vînd a le mai enumera și acum.

Este destul, dacă vom susține, că terorismul guvernului Tisza a lăsat ca zestre contelui Szapary neînțelegerea dintre noi și Maghiarii și o reciprocă ură, care mai tîrziu sau mai timpuriu are să-și producă roadele sale. Idea de stat, care este numai o umbră a unei gîndiri sece, are să fie spulberată și ștearsă din lexiconul politic al Maghiarilor prin chiar ei înșiși.

Aceasta este o necesitate reclamată prin chiar împiegurările politice, în care se desvotă Maghiarii. Căci noi, care avem la spatelul nostru pe frații nostri din regatul român, nu ne vom lăsa nici-o dată accesibili pentru cultura maghiară și pentru idea de stat maghiară. Gintea slavă din Ungaria, asemenea nouă, pînă-cînd strălucе steaua dela Nord cu atîta putere și pînă-cînd în Sudul Europei micile state slavice se desvotă în liniște și pace, și pînă-cînd Germanul și Sasul din Ardeal și Ungaria privesc spre dictatorul Berlin și spre mult promițtoarea Viena, pînă atunci utopii sînt și utopii vor rămîne idei ca cea de maghiarizare și ca aceea, care se propagă astăzi despre străinii din Ungaria și Ardeal.

Dacă Maghiarii le vîd aceste, fi întrebăm: Pentru-ce este svircolirea voastră? Răspundă-ne!..

Care este acum poziția noastră politică a celorlalte naționalități?

Aici avem puține de vorbit.

Spriginul nostru în Coroană! Dela legislativa și guvernul maghiar nu așteptăm nici un ajutor, pentru-că numai Coroana poate să limpedească dreptul nostru ca cetățeni sau ca străini în acest stat. Noi însă chiar ca străini, vom să rămînem tari pe pămîntul acestei patrii și avem să opunem o rezistență de granit contra atotputernicilor Maghiari, împedîndu-i pe această cale în toate ideile, cu care ar voi să pășească față cu noi.

De sine înțeles, o mare rușine așteaptă pe Maghiarii, ca să capituleze dinaintea străinilor bine situați în această patrie și despre care dic, că e și patria lor ca și a Maghiarilor. Întrebarea este acum: Cine are să hotărască preste soarta acestei patrii, majoritatea locuitorilor, care o formează după noua utopie nemțeti-ană străinii din Ungaria, sau minoritatea națiunii? Răspundă-ne!!

Noi Români însă, fără-ca să ne considerăm ca străini în această patrie, vom ține la tradițiunile noastre dinasticism, la neclătită noastră alipire și iubire de patrie, precum și la recunoscuta noastră iubire de limbă și naționalitate, căci sîntem mîndri că ne-am născut Români.

Se vede, că și redactorii dela „Nemzet”, vîdînd apunerea gloriei maghiare, mai dau încă o dată ca peșce din coadă, cînd se vede rămas pe uscat. Ceea-ce susținem noi, credem că aproabă toate celelalte naționalități ale Ungariei, deoarece în timpul, cînd noi nemaghiarii vom înceta de a mai exista, despre Maghiarii cu mult mai înainte de noi nu se va mai pomeni.

După citirea primei serii de articoli, „Kossuth și Tisza”, presidential a adresat prin interpret acusatului Macaveiu întrebarea, că recunoașce-se de autor al articolului și primește răspunderea pentru el. Dl Macaveiu, care nu scie nici un cuvînt unguresec și a înțeles rău și pe interpret, căci acesta era bolnav, răgușit rău și vorbia încet de tot, a creșut, că e vorba de ceea-ce a fasonat la instrucție și a repetat aceasta, adică a dic, că el a scris articolul, dar' răspunderea o primește redactorul. Dl Macaveiu a înțeles răspunderea pentru publicarea articolului. După citirea seriei a doua de articoli, „Ei sau noi”, i-s'a adresat din nou întrebarea de mai sus. Acum dl Macaveiu, înțelegînd mai bine pe interpret, s'a rectificat declarînd categoric,

că se recunoașce de autorul tuturor articolelor învinuți și primește răspunderea pentru conținutul lor.

Acest mic incident, pricinuit de anomalia, că acusatul a fost pus înaintea judecătorilor, care nu-l înțelegeau și cu mijlocirea unui interpret bolnav și răgușit, a fost exploatat într'un mod foarte perfid de raportorii foilor maghiare și maghiarone. Fără de a discuta cu aceste, declarăm, că adevărul curat este cel expus de noi în rîndurile de mai sus.

Dl Albini, întrebînd fiind la rîndul seu tot prin interpret, a declarat, că articolul învinuțit s'au publicat cu așirea și învoirea d-sale și că ia răspunderea pentru publicarea lor. Preste tot toate întrebările și răspunsurile s'au făcut cu mijlocirea interpretului.

După aceste s'a dat citire atestatorilor de moralitate dela primăria comunei Năseud pentru dl Macaveiu și dela primăria comunelor Cut și Sibiu pentru dl Albini, mai departe dela judecătorile cerușale din Sibiu și Năseud și dela tribunalele din Sibiu și Cluj, din care toate rezultă, că dl Macaveiu are purtare morală foarte bună și n'a fost pedepsit nici-o dată și că dl Albini a stat de mai multe ori sub cercetare pentru delict de presă și a fost pedepsit o dată pentru vătămarea de onoare comisă pe calea presei la 1 lună arest și 100 fl. amendă. Pe urmă s'a mai citit și conținutul proceselor. Toate aceste acte au fost interpretate apoi în românește.

Fiind timpul înaintat (o oară d. a.), după aceste presidential a suspendat ședința pe un pîtrar de oară. Jurații au fost închiși în odaia lor, unde li-s'a servit prînzul, ear' acușatii și publicul au luat prînzul în restaurantul din parterul-ului tribunalului. La ieșirea și intrarea lor din sală acușatii au fost salutați cu „se trăească!”

Deși a fost suspendată numai pe un pîtrar de oară, ședința abia s'a redeschis la oarele 2, cînd presidential a dat cuvîntul acusatului public spre susținerea acușei.

Subprocurorul-suprem Jesszenszky a țină apoi următorul discurs, pe care îl recomandăm deosebitei atențiuni a publicului, căci noi credem să existe de 20 de ani încoace act public mai clasic, care să arete atît de bine starea încurcată și periculoasă a politicii interne de guvernare, de care atîta ne plîngem și atîta suferim. Discursul procurorului îl reproducem în traducere verbală după textul autentic apărut Joi seara la oarele 6 în „Kolosvár” și Vineri dimineața în „Nemzet” din Budapesta, deși a fost rostit numai Joi între oarele 2 și 3 d. a. Dovadă, că avem a face cu un act bine statorit și bine studiat de mai înainte.

Eată acest celebru discurs:

Stimați domni jurați! Care e acușă, pentru a cărei pedepsire sînt din nou siliți să mă prezentez înaintea dreptului tribunal al d-voastre, în scopul de a cere satisfacție pentru nouă ofense aruncate în fața națiunii? Care e acușă, cu care națiunea maghiară, afară de cele expuse cu prilejul pertractării ținute în timpul din urmă înaintea d-voastre, se îngreunează acum estrăși și din nou?

Acușă, stimați domni jurați, e aceea, că noi Maghiarii sîntem singurii ruinoari și călbedători ai păcii și concordiei popoarelor ce trăiesc în această țeară, fiindcă Maghiarul cu arma violenței, a nedreptății și a forței asprează la nimicirea directă a limbii, a propriei culturi și a instituțiilor bisericicești ale poporului român. Fiindcă aproape de un pîtrar de secol Maghiarul turmentează și chinușese pe Român, — așa dică acusatul, — îl exclude din parlament, dela justiție, dela administrație și aruncă în temniță pe braviu sei ce se jo-luiesc. A sosit deci timpul de a bate cu mai multă putere ca pînă acum la urechile surde ale națiunii maghiare, dică acusatul, că Românii pe pămîntul acestei patrii ca Români și numai ca Români vor să trăească și să moară. A sosit timpul cu atît mai vîrtos, cu cît se apropie și timpul pentru frîngerea pînii, numai puțin răbdare, puțină așteptare și va bate cîsul mîntuirii Românilor.

Pe Români nimic nu-i surprinde mai mult. Ei sînt pregătiți la toate, dacă trebuie chiar și la crușinile din 1848 și 1849, cînd mii și mii de vieți românești s'au jertfit pentru zădărnicele aspirațiuni lui Kossuth și, manifestînd credință cătră Tron, au împedecat înființarea statului maghiar, pe care Maghiarii necredincioși Tronului voiau să-l creeze prin efectul înspăimîntător al ferului și al furcilor. E încă cald sîngele, — așa dică, — care a curs giroale în aceste pări. Dar' și după atîția ani îndelungați de suferință viitorul apropiat și sigur aduce în sfîrșit vrednicia răsplată a Românilor, acel viitor, care consistă în elup-tarea și realizarea programului stabilit la 1848, ale cărui puncte sînt încă și astăzi adînci și neșters săpate în inima fiecărui adevărat și credincios Român al imperiului Stului Stefan.

Nu eu citez ferocitățile anului 1848, nu eu reimprospătez grozavele suveniri ale Ardealului ce pausează sub brutalitățile Românilor, ci d-ta! Nu eu am amintit prețul nobilului sînge ce curge aici, ci d-ta! D-ta, provocându-te cu mîndrie și cu fudulia credința față cu Tronul, suscitezi sîngeroasele monstruosități ale infamiei, jafului și ale uciderilor în masă. Națiunea maghiară a pus deja vîlul greu al uitării înblînditoare preste aceste evenimente. D-ta ești acela, care cu o mînă dură ridici din nou acel vîl. D-ta ai provocat. Eu primesc lupta și pe acest ten, căci noi nu avem cuvinte de a ne rușina de

ea. Pentru-că anul 1848 este pentru d-voastră o rușine, pentru noi e glorie eternă. Se vorbească deci istoria!

Valachii, — căci la 1848 încă numai așa se numiau, — pe care națiunea maghiară dînd-oată și cu maritimie, sub influența ștergerii iobăgiei și a încetării de privilegii și clase, i-a făcut egal îndreptăți cu ori-și care popor civilizat din țeară, — când, — dîc, — Valachii și-au exprimat recunoștința lor ce nu poate nici-o dată să înceteze pentru această bună dispoziție frățască a națiunii maghiare. Aceasta (după-cum dovedește Mihail Horvath) s'a întimplat în 30 Aprilie 1848 la cel dintîiu mare meeting. Sentimentul drepturilor și libertății publice cîștigate pe neașteptate a sîdit instinctive poporului românesc, s'e fîst el cîd de mult rîmăsin-deret, că trebuie să țînă cu Maghiarul, deoarece este comună cauza noastră, cauza libertății, ale cărei cuceriri dintre toate popoarele țerii tocmai pentru ei, pentru cei excluși pînă atunci din cadrele constituției, sînt mai prețioase.

Aceasta a fost manifestarea nefalsificată a poporului român, așa a fost dispoziția poporului român primit drept frate, față cu națiunea maghiară.

Dar' precăt a fost de mare bucuria și precăt de adevărată însuflețirea poporului românesc și chiar și a națiunii maghiare față cu această manifestare a sentimentelor frățesci, tot atât de mare a fost turburarea în tabăra intriganților, care prin aceasta și-au vîdut periclitată puterea necondiționată și exclusivă lor influență asupra poporului român, ținut pînă acum decătă ei într-o întunecime completă și usurat și stors sub toate pretextele închipuite.

Și într-adevăr miserabilele interese egoistice au putut să triumfeze asupra cauzei comune.

Pentru-că deodată emisari ce plătau bine au cutrierat toate părțile acestei patrii și după ei în cîrind a plecat și trupa acolora, de care a ascultat poporul, pentru-acoperindu-și egoismul lor sub mautua principilor naționale, umblînd din localitate în localitate, se predică, se agitează și se aște în contra noastră. Răbdurii popor român înse, după-cum dovedește istoria, numai cu greu și nedumerit s'a plecat. Instinctul lăcomiei a dat deci în mîinile agitatorilor, care și altel au cîștigat, dar' credeau, că numai pe viitor vor avé să cîștige, a dat, dîc, în mîinile lor față cu poporul ce o anevoie voia să se plece acele arme, cu care se poate cuceri sigur și totdeauna. Pe buzele agitatorilor s'a rostit în toate unghiurile acestei țări a patrii marea calomnie: că iobăgia, dijma și robotul nu le-au desființat Maghiarii, ci Împăratul, și că Maghiarii numai de aceea își organizează acum garda națională, pentru-că se restaurează ceea-că Împăratul a șters o dată. Și aceasta a fost decisiv. Pentru-că deabia la două săptămîni după aducerea hotărîrii frățesci de mai înainte, în 12 Mai, a succés a aduna în Blaj pe așa numitul cîmp al libertății 15.000 de Valachi, unde masele seduse, în numele întregului popor român, au respins hotărîrea adusă la 30 Aprilie; au proclamat constituția austriacă împăratăscă în Ardeal, au negat legalitatea și recunoșterea guvernului unguresc și au respins unirea Ardealului cu Ungaria ce s'a fost deja decretat pe calea legislativă.

Eată, aceasta numii d-voastră programul stabilit în 1848! Acesta il profesezi, acesta il aprobi și pe acesta il aperi d-ta! După d-ta fiecare Román adevărat și credincios din imperiul Sfîntului Ștefan în adîncul inimii sale trebuie să păstreze aceste aspirațiuni?

Dar' aceasta încă nu e totul stimaților domni jurați! Pentru-că istoria ne învață, că sub președinția unui profesor din București și a unui emisar rusesc după acest meeting au mai rîmăsin împreună vre-o 200 Valachi căpuțați, care de astădată cu pustiirea directă a Maghiarilor au luat hotărîrea, de a împreuna pe toți Românii și de a întemeia dela Tisa în jos un imperiu mare și independent cu numirea Daco-România, împărțind Ardealul în prefecturi și triburi, și, ceea-ce e mai natural, împărțindu-și și numai decăt ei între ei rentabilele posturi de prefecți și tribuni.

Apoi istoria și pe aceasta il cunoaște drept un program românesc stabilit la 1848! Întrebarea e acum numai aceea, că oare dintre cele două d-ta ale căruia principii și aspirațiunile pîrtinesci, le profesezi și aprobezi? Acum mai rîmăsin numai întrebarea, care hotărîri trebuie după d-ta să le profeseze din adîncul inimii fiecare Román credincios și adevărat din imperiul Ștefan, hotărîrea adusă de cei 15.000 sau cea de cei 200 Románi? D-ta poți să pîrtinești, să profesezi, să aprobezi fie pe una, fie pe cealaltă, fie pe amîndouă, însemnătatea, înțelesul și scopul sînt aceleași și anume: ca de pe acest pămînt să se ștergă statul maghiar, că pe acest pămînt — cu extirparea rasei noastre, — să se nimicească rasa și statul maghiar.

Dar' acest program nu a fost și acest program nici nu va fi nici-o dată al poporului român ce trăiește cu noi în pacnică bună înțelegere, pentru-că aceasta, după-cum am arătat, stimați domni jurați, nu a fost altceva, decăt aspirațiunea mîrșavă a unei cete de oameni miserabili, care vînează după interese materiale murdare și care prin funcțiuni și trădări caută și cerșesc influența.

Și acum, pun întrebarea, stimați domni jurați, cine nîsuce la realizarea acestor aspirațiuni și la întemeierea unei împărății române independente, ce ar avé să cuprîndă pe toți Românii, și cutează a propovedui, că ideile acestor aspirațiuni trebuie să fie păstrate în adîncul inimii fiecărui Román adevărat și credincios, — oare în gura acestui om nu e o minciună perfidă credința față cu Tronul ce o propoveduește pe toate peticile și bulbucarea față cu realitatea?

Nu e permis a accentua programul din 1848 deodată cu credința că Tron, pentru-

că în consecințele sale aceasta nu ar însemna altceva, decăt un contrast diametral față cu credința că Tron, decăt o tradare directă a Tronului, căci în acel moment, în care s'a înființat împărăția daco-română independentă, drept consecință naturală și necesară se impune o dinastie separată, independentă și națională.

Permis este unui om, care profesează principiile programului stabilit la 1848, să accentueze credința că Tron și în același timp să bănuască pe Maghiar, că aspiră la ruperea decătă Tron, când națiunea maghiară la exclamațiunea Mariei Teresiei, ajunsă în desperare pentru soarta Tronului, patriei și a împărăției și părăsită de celelalte popoare ale ei: „Toată speranța m'oi pun în D-șeu și după D-șeu singur numai în Maghiari“, — a răspuns — cu „viam et sanguinem“?

Permis este visătorului unei mari Daco-Români să vorbească de credința că Tron și să bănuască pe Maghiari pentru aspirațiuni de infidelitate, când această națiune pe timpul celor mai critice zile ale dinastiei, când regele încoronat fugind s'a refugiat dinaintea inimicului extern dintr'un loc într'altul al imperiului său, a răspuns la proclamațiunea seducătoare a marelui Napoleon prin aceea, că a trimis 500 mii de oameni pe cîmpul de răboiu și a jertfit pentru regele un miliard din averea sa? E infidelă Tronului aceea, pe care buzele regale pentru credința sa tradițională, pentru sacrificarea sa de sine o numesc totdeauna și consecvent *fidelis, generosa magna anima natio hungarica*? Și cu credință se fîlește întrecutul, care încăldesce în inima sa idea întemeierii unei mari împărății române independente și încuragiază spre aceasta și pe alții?

Dar' merg mai departe, stimaților domni jurați! Și acum întreb, la ce a dus, prin ce s'a manifestat programul român stabilit la anul 1848?

Să desvolt eu oare această cestiune, consecințele ei înspăimîntătoare, uciderea, pustiirea, înfiorătoare atrocități ale patimei sîlbatice a unui popor rîsculat, erupțiunile lui, oare să le schizez înaintea domnilor-voastre, care ați auzit de pe buzele pîrîrilor și marelui d-voastre toate grozăviile acolora și le cunoașteți prea bine, sau unii dintre domnilor-voastre le-ați experiat chiar pînă în cap?

Să vă aduc aminte de devastarea Zlatnei, când valachimea revoltată, învingînd și făcînd drept prizonieri pe locuitorii acestui oraș, a petrecut la Alba Iulia pe bărbați, femei, copii, cam 1000 la număr, dar' înșărînd, pe la podul Feneșului la un semn dat i-a ucis pe toți cu excepția alor 40; pe bărbatul neînarmat întocmai ca și pe debila femeie sau ca pe nevinovatul copil? Intr-adevăr dreptate are acusalul, însăși istoria a înregistrat, că „sîngele a curs șiroaie“ pe văgăsele drumului dela Feneș, dar' nu sîngele românesc a curs, ci nobilul sînge maghiar. Te întreb, oare și aceasta s'a ținut de acel program român stabilit la 1848? Și aceasta e program? Să revoc în memorie înfiorătorul sfîrșit al doamnei Zsigmond László, pe care au belit-o de vie la Sălcud înaintea propriilor ei fete, pentru-că se potențea atrocitatea acestei cruzimi prin cea scenerie, pe care chinurile sîlbatice a unei mame o produce în inimile copiilor sei desperați? Te întreb, oare și asta s'a ținut de programul românesc stabilit la 1848? Sau a fost aceasta din partea canibalilor numai o improvizație afară de program?

Și ceea-ce în luptă e sabia, în timp de pace e condeiul! Arma! Aceea, întrebîndu-te pentru o cauză dreaptă, e nobilă, întrebîndu-te însă pentru o cauză nedreaptă, ea degerează! Pentru toate aceste atrocități nu poporul e responsabil, poporul a fost numai o unealtă sîngeroasă, în ale cărei patimi neînfîrinate bestia stă totdeauna la pîndă, și îndată-ce îl pui în libertate, ea ese la iveală. Responsabilitatea gravă a acestor ferocități cade singur numai asupra sîfletului pîcătoș al agitatorului și pentru aceea nu există iertare, nu poate să fie nici-o dată absolvare.

Stimați domni jurați! Noi nici acum nu avem a face cu pacnicul și răbdătorul popor român; acesta trăiește în pace cu noi, acesta nu visează de fanteamele unei mari Daco-Români, acesta nu grăvează spre România. Aparițiunile ce se ivesc ic-colo nu se pot atribui nemulțumirilor poporului și cu atât mai puțin s'ar puté privi drept consecințe ale atitudinii statului nostru față cu naționalitățile, pentru-că Românul se bucură aci de același drept, de aceeași libertate, pe care o are Maghiarul, ci sînt a se reduce singur numai la uricioșii și perversii agitatori, al căror isvor de viață e presa, ear' mijlocul de a da prin de focul — e condeiul!

Și din articolul închinat transpiră aceeași aspirațiune, același limbaj de parolă, care înainte de asta cu 42 ani, când v'afi rîsculat în contra noastră, a rîsculat pe toate vîile, pe toate colinele acestei țări a patrii.

Argumentările, gravaminele, minciunile, întorcăturile, scoriturile și calomniile sînt cu deservire aceleași, ca și când cu toate ar fi un ehou al acolora de înainte de asta cu 42 de ani. Și în acest articol e Împăratul, e simularea perfidă a unei credințe că Tron și bănuirea Maghiarilor cu necredință; întocmai ca și la adunarea din Blaj, se află și în acest articol aspirațiunea de a distruge statul maghiar, și acum se face provocare la eventualitățile viitorului apropiat, la împreunarea tuturor Românilor din această patrie, și acum se arată asupra hotărîrilor dela Blaj (acest mare memento!) a căror biruință triumfală e prezentată drept un scop final al Românilor ce singur duce la mîntuire și liniște. Acusalul și acum aprobă și accentuează în același fel, ca și înșiși agitatorii de odinioară principiul programului român, care s'a stabilit la 1848 și care învalvă înfamii sîngeroase. Acusalul tot astfel ține, că e datorită Românilor de astăzi, de a păstra cu scumpătate în adîncul inimilor lor, de a îngrijii cu gingăsie enunțările, care s'au adus la 1848

și care țînesc la dărăburirea statului, întocmai cum mai înainte antecesorii lor li-au fost legat-o aceasta de suflet.

Eată, stimaților domni jurați, e completă consonanța între principiile, aspirațiunile și scopurile acusalului și între acele, care înainte de asta cu 42 ani au cuprins nu numai inimile tuturor Valachilor conșurați în contra Maghiarilor pe cîmpul libertății, — ci, după-cum ne arată consecințele, — au cuprins chiar și brațele și patimile lor infuriate. Această consonanță frapantă, această asemănare perfectă e o dovadă ce nici-cînd nu se poate tăgădui, că d-ta ai învîrit în mîna condeiului, arma trădătorului: că d-ta ești descendent direct al celui soi de agitatori, ești continuatorul și propagatorul acolor aspirațiuni, cu care antecesorii d-tale l'a succés a aprinde această parte a patrii dela Dealul Craiului — pînă la Oituz!

Dar' acum, — acum nu e așa ca și atunci; acum — pe agitatori îi ajunge brațul zdrobit al statului; acum — v'e primii dreptă pedeapsă. Pentru-că pe Tron se așază acum cel mai constituțional rege din Europa, a cărui domnire glorioasă a făcut tare această țeară și unitară această patrie. Acum se face dreptatea asupra acolor oameni rei, care destramă buna înțelegere a popoarelor; asupra lor 12 cetățeni de omenie pronunță verdictul în numele națiunii; 12 cetățeni cinstiți se vor pronunța și în contra d-tale: că acela, care agitează pentru nutirea și menținerea principiilor programului românesc stabilit la 1848; acela, care pune drept scop final al Românilor realizarea acestui program și încuragiază în această direcțiune; acela, care prezentă pe Maghiari într-o colorare, care nu cuprinde numai necredința față cu Tronul, ci, după-cum afirmi d-ta, turmentează pe nedreptul, torturează, chinușce, apasă, sub jugă și, dacă cutează să se plîngă, aruncă pe nedreptul în temniță pe Român numai din cauză, că țîne la naționalitatea sa; — și acela, care afară de toate minciunile aceste provoacă pe Românii la conglomerare, la înșirare — și cutează să amenințe pe Maghiari în propria lor patrie, că a sosit timpul frîngerii pîinii, tragerii de socoteală și că se apropie deja cîșul mîntuirii Românilor: acela ațîță naționalitatea română la ură contra Maghiarilor.

Aștept în liniște verdictul domnilor voastre, pentru-că acela în unanimitate va manifesta, că pentru cele cuprinse în cei doi articoli sînt culpabili atît autorul lor, cît și redactorul ăiarului.

Înainte ca acusalul public să-și fi susținut acusa cu privire la al doilea articol, presidential suspende ședința pe 5 minute.

După redeschiderea ședinței procurorul continuă:

Față cu doctrinele încercate, ca să nu dîc de rea credință, din al doilea articol al d-tale, intitulat „Ei sau noi“, mai întîiu trebuie să clarificăm întrebarea, în patria aceasta cine sînt d-voastră, Românii, și cine sîntem noi, Maghiarii.

Țeara aceasta, în care locuim noi aici fără deosebire de limbă și rasă, o numesc istoria lumii, — după-cum de bună-seamă vei săi, — de o mie de ani Ungaria. O numesc maghiară, pentru-că Maghiarul a întemeiat o și a susținut-o, maghiară, pentru-că acesta a condus și a purtat toate evenimențele ei. Statul și istoria cu el se începe și tot cu el se ridică pe acest pămînt; e deci foarte natural, că și numele tot Maghiarul i-l-a dat. S'a format, ca cele mai multe state ale Europei, din elemente de popoare mestece, dar' totdeauna cu o națiune unitară și cu o idee de stat în frunte, pentru-că facultatea sa organizatoare, puterea sa intelectuală, vitalitatea sa și, — mai adaug, — curajul seu de viteaz în luptă, au întrecut departe rasele de popoare conlocuitoare, care nu s'au putut ridica decăt numai pînă la cultivarea intereselor lor speciale, și au fost tocmai pentru aceasta prea debile pentru întemeierea unui stat. Pe baza acestor însușiri, ținînd totodată în mîna firul de aur al ideii unității, a tonat sentimentul puternic al unității de stat, a dat naștere la caracterul național maghiar al constituției, libertății, așezămintelor și dreptului seu public și privat. Fiindcă cu toată suveranitatea sa elupată pe baza acestora și recunoscută n'a pretins, din cauza conținutului său înțelepte, hegemonie asupra răscolor cucerite sau permise în sinul ei, și fiindcă mai departe sentimentul seu de dreptate și iubirea sa de libertate, totdeauna viu manifestată, n'au pus margini și n'au ridicat caste între sine și popoarele sale: pentru-că acela, care pe baza dreptului seu public a devenit supusul coroanei ungare, s'a folosit totdeauna de aceeași drepturi fără deosebire de naționalitate: a plantat prin urmare în inima popoarelor sale simțimentul de credință și alipire cătră țeara aceasta, cătră patria maghiară, și astfel, întîrind statul seu recunoscut în decurs de veacuri de maghiar, — de toți numit și ținut maghiar, — l'a făcut unitar.

A profestat această unitate, fără deosebire de limbă și de rasă, toate popoarele acestor țeri; pentru-că fără sentimentul unității un stat, — clătinat de atâtea-ori de vitregități și de atâtea agșduiri mari, — n'ar fi putut exista în decurs de o mie de ani.

Pe Maghiar îl îndreptătește așadar desvoltarea îndelungă a istoriei, această putere a facultății sale creatoare de stat, îl califică spre susținerea acestui stat cu chemare providențială, din ceea-ce apoi urmează, că dominațiunea și suveranitatea națiunii maghiare în țeara aceasta nu e arbitrară, nu se bazează pe enunțăriune declarată, dar' se bazează pe astfel de desvoltare, pe care cu consimțimentul popoarelor sale a sancționat-o și titlul de drept al istoriei. Și nu uitați, că numai istoria este în stare a crea națiuni.

Astfel s'a format națiunea maghiară politică, astfel s'a desvoltat unitatea statului și a națiunii, pe care Ungaria modernă a sigilat-o cu frățietatea poporului: declarînd totalitatea popoarelor acestei țeri de o națiune, de națiunea maghiară unitară și indivizibilă. Ce însemnează deci astăzi conceptul națiunii ma-

ghiare politice? Însemnează 15 milioane de cetățeni maghiari

A avut și are țeara aceasta locuitori nemaghiari și deci față cu statul străin, dar' istorie, existență independentă, ori titlu de drept la aceste nici-cînd n'au avut, pentru-că amîndouă aceste s'au contopit în ale națiunii. Au fost și sînt în patria aceasta mai multe naționalități, care față cu statul acesta au limbă străină; dar' națiune, pe care nu o formează numai natura și derivațiunea, ci istoria o crează și condensează, dea pururea numai una a fost și astăzi e numai una, — cea maghiară! D-ta ești acela, care calci în picioare sentimentul sfînt și sublim al unității desvoltate aici și, închișînd ochii înaintea desvoltării dreptului istoric aici elupat și recunoscut de toate popoarele noastre, respingi în mod brusc dreapta frățască ce s'a oferit sincer și sibi-rînd protestul, ca sîngele Românilor, pînă-cînd mai bate în vinele lor numai un picur de sînge român, să nu se contopească cu sîngele seminiilor lui Árpád.

D-ta ești acela! care, respingînd doctrina unității naționale frățesci, te nîsucești a divisa unitatea statului și propagi, că Românul, Slovaciul și Sîrbul au aici drepturi separate; precăt după părerea noastră, ori este numai un stat maghiar pe pămîntul acesta, ori nu există stat unitar.

Și adică sub ce titlu de drept prețînți d-ta aceasta, doară sub titlul întemeierii statului? La întrebarea aceasta așa cred, că nici preocupățiunea d-tale, provenită din ură, nu poate da răspuns afirmativ.

Sau doară sub titlul susținerii statului? Pe baza istoriei noastre și pe baza legilor noastre sancționate trebuie să protestez în contra răspunsului afirmativ la această întrebare, pentru-că încă a contribuit la susținerea acestui stat Românul, Slovaciul și Sîrbul, în trecut sau în prezent: n'a sprîginit-o ca Român, Slovaci sau Sîrb, ci a sprîginit-o în trecut ca membrul națiunii politice de odinioară, și o sprîginesce în prezent ca membrul națiunii politice de astăzi.

În aceasta faptă ce se extinde preste secolii înderet, zace cauza adîncă și adevărată a împingurării, că precum natura numai oameni, așa și legile Ungariei numai Maghiari vîd și recunosc în patria aceasta.

Dar' cu ce drept prețînți d-ta aici pentru singurătatea mase de popor etnografice pozițiune și formațiune separată față cu statul maghiar unitar și istoric?

Aceasta, onorați jurați, acusalul o declară pe față, pe baza majorității și cu dreptul majorității!

Ori-ce provocare la majoritate este agitate pe față; ori-ce provocare la puterea numerică este amînuțare pe față în contra formațiunii de astăzi a statului maghiar, în contra organismului și integrității sale și în contra unității națiunii politice. Pentru-că nîsuința spre pozițiune separată și spre formațiune națională separată și independentă în consecințele sale este egală cu completa rea Daco-României dimpreună cu Ardealul pînă la Tisa; și idealul întemeierii marelui Sîrbii prin ruperea Ungariei-de-Sud; cu visul fabulos al întemeierii regatului ceh-morav-slovac prin adaugerea țării de sus a țerii.

Aceasta ar însemna risipirea Ungariei, nimicirea statului maghiar și măturarea rasei maghiare de pe față acestui pămînt.

Aceste sînt astfel de nîsuințe, onorați jurați, cărora noi, — înțeleg sub acest cuvînt nu numai locuitorii de limbă maghiară din această țeară, ci fără deosebire de limbă și naționalitate pe toți fiii acestei patrii, care sînt cu adevărată credință și alipire de cetățean cătră țeara aceasta, cătră Ungaria, și cătră formațiunea politică de astăzi a Ungariei, — dîc, aceste sînt astfel de nîsuințe, cărora noi totdeauna vom contrațice, acestor nîsuințe, dacă va cere trebuința, noi totdeauna vom opune și ne vom opune cu acea putere și însuflețire, cu care numai apărarea de sine contra atacului nedrept și susținerea cauzei drepte și juste e în stare să potențeze și să multiplice puterea luptătorilor atacați pe nedreptul.

Dar' că cultivarea acestor fel de nîsuințe e mai mult decăt fantasia unui vis șeo, aceasta, stimaților domni jurați, o putem vedé și o putem experia pe dîc ce merge. Pentru-că se contrabandizează manuale în școale, care mistifică și deosebește istoria maghiară, se pun mape în circulațiune, în care hotărele marelui Daco-Români se extind pînă la Tisa; se arborează la diferite festivități stindardele naționale române; din cînd în cînd năpăstnesc țeara proclamațiuni irendentiste; în câte un toast se exprima dorința, că din coroana regelui român lipsească cea mai scumpă și cea mai scilpicioasă mărgea, — Ardealul. Și că în aiurările visătorilor Daco-României e și sistem, o dovedește acusalul care cutează a pune întrebarea, că ce vom face noi, dacă v'odată pe Maghiarii din Biharia i'ar trimite în Dobrogea, pe cei din Maramureș în Moldova, pe Săci în România, ear' pe cei din Ardeal i'ar lăsa pradă Românilor ardeleni? Programul acesta al activității viitoare Daco-Români acusalul, cei drept, îl pune numai condiționat; d-voastre însă, stimați domni jurați, de bună-seamă simțiți și înțelegăți, că tabloul acesta aruncat momentan, în prosă maghiară tradus, ce însemnează a jura celui om, care cutează a dîc, că idea de stat maghiar trebuie sfîrșită; care cutează a afirma, că în țeara aceasta „pe Maghiar spre rușinea Europei culte numai un noroc orb l'a făcut aceea ce este; și care enunță, că pînă-cînd la spatele Românilor va exista regatul român, pînă atunci vor lupta cu putere neobosită, pînă atunci vor desvolta o rezistență de fer contra răspîndirii „ideii de stat maghiar.“

Acusalul pornește din acea prepozițiune, că această țeară este exclusiv numai a Maghiarilor, unde naționalitățile sînt excluse dela folosirea drepturilor politice, sînt lipsite de binefacerile lor. Că în ce consistă excluderea și în ce se manifestează preterarea, aceasta nici nu se încearcă a o dovedi. Lui

și e deajuns basa falsă și punctul fals de mîncare, cînd e vorba de atacul îndreptat contra Maghiarilor.

Românul nu are drepturi egale cu Maghiarul! Astfel sună acuzea a dona. Că în ce și pentru-ce? din nou o retace. Scie însă, că aici este egalitate deplină; scie, că un stat unitar nu poate recunoaște decăt drepturi cetățenești universale, că nu poate face deosebire între rasele singurate și acestora nu le poate da drepturi; dar' cînd e vorba de atacuri îndreptate contra Maghiarilor: pentru-ce nu ar nutri acusalul astfel de pretențiuni, care conduc de dreptul la nimicirea unității statului maghiar?

Căci tocmai aceasta o voesc.

Raselor li-se răpesc naționalitatea! Așa sună acuzea mai departe. Cum li-se răpesc? Arătați-mi în Europa încă un stat, unde mulțimea naționalităților și-ar fi pîstrat și susținut mai bine limba și caracterul specific național; moravurile sale, și unde s'ar fi isolat mai tare. Dar' dacă e vorba de atacarea Maghiarului, pentru acusalul este potrivită și cea mai neadeverată faptă.

Aceste sînt punctele de mîncare. Punîndu-se pe astfel de baze desăfură poziția Românilor și dîce (citesce); „Lucrurile nu se mai pot continua astfel în această patrie“, — și susține, că „s'a fînit cu îndelunga-răbdare a Românilor. Aici altceva însemnează a fi Maghiar, Român, sau Sas. Aici în interesul favorizării unei anumite mase de oameni se întîmplă abuzuri. Sub „națiune“ se înțeleg Maghiarii favorizați, sub „naționalitate“ se înțeleg Români, Sași și Slovaci puși într'un rang cu Țigani și cu Ovrei. Ei stăpîni și domni, — Românii supuși și cerșitori. Statul este pînea, din care numai Maghiarul poate tăia și mîncă, idea de stat maghiar nu iartă, și al altul se poată ajunge la ea. Statul însă este un ogor, la cultivarea căruia naționalitățile sînt vite și unelte agricole, Maghiarul însă domn, cu bătă și corbaci. Ei (Maghiarii) se provoacă la legile aduse în 1848 sub presiunea tunurilor și a furcilor, ei, care 1866 au tradat interesele patriei și ale Tronului, se-și aducă aminte, că poate veni un timp, în care exemplul dat de ei și alte popoare l'ar pute urma în contra lor; poate veni un timp, în care și pe ei îi vor apara cu aceeași măsură a ilegalităților, cu care apasă ei acum asupra naționalităților. Ce ar face Maghiarii, dacă naționalitățile s'ar provoca la numărul și la puterea lor trușească. Ar trebui sau să se ducă, sau să moară! Ce ar face Maghiarii, dacă naționalitățile ar dîce, că supremația și stăpînirea noastră nu o mai recunoașcem. Pămîntul acesta este al nostru, patria aceasta nu este numai a noastră, și scumpă nouă tuturor, „ar curge sînge, cadavre ar acoperi pămîntul, dar' s'ar curăți aerul și de pămîntul udat cu sîngele nevinovaților s'ar născă o patrie dulce comună, care n'ar fi numai a Maghiarilor. Atunci de bună-seamă s'ar vedé cine sînt ei (Maghiarii) și cine sîntem noi (naționalitățile). „Noi“ prin ei și „ei“ prin noi. Sîntem hotărîți a desvolta opoziție de fer față cu aspirațiunile Maghiarilor.“

Ce sînt aceste, domnilor jurați! Nu sînteți frapați la auzul acestor cuvînte! La auzul acestor cuvînte nu v'e puneți cu frapare întrebarea, că oare reuțetea acusalului sau ura lui față cu Maghiarii este mai mare, ori pe amîndouă aceste le întrec temeritatea fără părechie, cu care caută și tractează modalitățile răsturnării statului și a naționalității noastre?

Aceasta e alarmă de bătaie, stimaților domni jurați, cu care anunță perirea Ungariei. Aceasta e declarare de răboiu pe față este în scopul răsturnării statului și a națiunii noastre, este gata a trece chiar și prin sîngele Maghiarilor. Aceasta e o opunere declarată, care încuragiază la atentate în contra țerii și a națiunii. E vîntul unei revoluțiuni interne, care isbește în față la auzul acestor cuvînte. Aici nu mai are loc disputa; doctrinele sale sînt nedeslegabile, numai nimicite trebuie acele. D-voastre veți anunța unanim, că acusații sînt culpabili și pentru acesti doi articoli din urmă.

Sfîrșindu-și procurorul vehementul seu plaidoyer, presidential l'a întrebă, că ce propune așadară. Strașnicul domn, care scia, că are să facă politică de stat și de naționalitate, mestecată cu „istorie“, își uitase din întîmplare, că este înaintea judecătorei și are să propună aplicarea unui anumit paragraf dintr-o lege pozitivă și să motiveze propunerea sa.

Procurorul cam incurcat a cerut apoi condamnarea pe baza §-lui 172 a acusalului principal Ioan Macaveiu.

Presidential l'a întrebă din nou, că ce propune față cu acusalul secundar.

Procurorul a răspuns, că va mai avé ocaziune să se pronunțe mai tîrziu.

În adevăr ar fi și fost păcat să se altereze efectul acestui discurs patriotic prin „nîmicuri“ juridice.

Presidential a dat apoi cuvîntul interpretului, ca să tîlmăcească acusaților vorbirea procurorului.

Interpretul, obosit și mai mult prin citirea articolelor închinăți și prin tîlmăcirea actelor de moralitate, precum și prin atmosfera nădușită a salei, începe a tîlmăci cu voce slabă de tot și înghișînd meru la apă. Altcum dela capul locului declară, că mai ales fiind și bolnav, îi este imposibil să interpreteze mai mult decăt conținutul esențial al discursului.

Acusalul Ioan Macaveiu, îndată-ce începe interpretul, se ridică și declară, că nu înțelege nici un cuvînt.

Presidentul provoacă pe interpret să se meargă lângă masa acușatorilor, ca să poată fi audiat de aceștia.

Între timp, se ridică apărătorul, dl. Iuliu Coroian și declară, că ar voi să audă și el, că oare exact se interpretează susținerea acuzei, ca acușatul să se poată apăra pe baza ei, dar' nu înțelege pe interpret.

Presidentul provoacă pe interpret să vorbească mai tare, ear' acesta cu semne vădite de slăbiciune declară, că mai tare nu poate vorbi.

Apropierea interpretului de acușat, vocea lui abia audită și intervenirea apărătorului, produc ilaritate generală între jurați și în public.

Sfârșindu-se și această defectuoasă tălmăcire, ședința se suspendă din nou pe 5 minute pentru aerisirea salei, după care acușatul Ioan Macaveiu primesc cuvântul spre a se apăra.

Dl. Ioan Macaveiu înainte de a-și începe apărarea, roagă pe president să constate mai întâi câți dintre jurați știu românește.

Presidentul declară, că această cerere nu o poate împlini fiind superfluă și fără obiect, de vreme-ce toți jurații au calificarea legală, care nu pretind și cunoașterea limbii române.

Apărătorul dl. Iuliu Coroian observă, că acușatul nu voese să conteste calificarea juraților, ci dorește numai a ști, dacă apărarea lui va fi sau nu înțeleasă după prima impresiune.

Presidentul declară, că nu dă loc cererii de a întreba pe jurați, că știu românește, dar' apărării îi rămâne dreptul de a protesta în contra dispoziției lui.

Apărătorul însuși protest la protocol.

Acușatul Ioan Macaveiu ia apoi cuvântul și ține cu multă căldură următoarea vorbire:

Spectabil tribunal, onorabil domni jurați! În fața mea stă în acest moment solemn și în această sală chipul aceluia, căruia în viața mea m'am închinat și pentru care strămoșii și părinții mei au purtat cea mai mare stimă, cea mai nefericită iubire și cea mai mare credință. Dela moșii, strămoșii și părinții mei am învățat, că alipirea față cu înaltul Tron, iubirea față cu patria și o cultiv și se fac posibil, ca dinsa să străbată în cercuri din ce în ce mai largi în mijlocul masei române, care asemenea mie credincioasă a fost Tronului și credincioasă este și astăzi acestuia și patriei.

Dl. jurați! Aș comite cea mai mare crimă față cu umbrele cele sacre ale strămoșilor mei, care au format al II-lea regiment românesc de graniță Nr. 17 din ținutul Năsăudului și care regiment cu multă bravură s'a luptat pentru Tron și patrie timp de o sută de ani pe rămpile Europei, — dacă în acest moment sublim, când este vorba despre onoarea lor, — atacată cu multă necuviință din partea dlui procuror substituit nu aș respinge cu tot atâtă indignație această insultă. Se vede, că dl. procuror nu știe cine a fost aceea, pe care i-a insultat; se vede, că dl. procuror nu are nici cele mai elementare cunoștințe despre trecutul glorios al ținutului Năsăudului; și în fine eu ajung la convingerea, că dl. procuror uită despre serviciile cele nespus de prețioase ce a făcut Tronului acest regiment la anul 1848, pentru care serviciu acest regiment a fost distins din partea M. Sale Împăratului-Rege Francisc Iosif I. cu marea medalie de aur cu clasică inscripție: „Für standhaftes Ausharren in dem beschworenen Treue in Jahre 1848". Dl. jurați! Ca preot română, care îmi deduc originea dela acești eroi ai patriei mele, este o calomnie pentru mine, care îmbrac acest vestiment pe un trup curat și un suflet fără de păcat, dacă numai un moment aș suferi cele dișe din partea dlui procuror regesc substituit, că aș fi trădător. Strămoșii mei se revoltă în morminte, auzind această calomnie publică dișă la adresa lor și la adresa descendenților dela un om atât de mic și atât de neînsemnat.

Noi Români dela Năsăud trădători? Este o necuviință prea mare; este o oribilitate revoltătoare, pe care o resping cu toată hotărârea și cu toată solemnitatea. Noi trădători? Noi, care la anul 1848 am ascultat de vocea Tronului; noi, care la anul 1848 fără de nici un încercare ni-am sacrificat pentru apărarea Tronului avutul nostru, — noi se fim trădători? Întreb pe dl. procuror: Noi se fim trădători? Îți dic un resolus veto, dl. procuror, și-ți spun, că ești prea mic, decât să cutezi a ataca în un mod atât de drastic pe aceia, care la anul 1848 au fost numai cu Tronul și numai pentru Tron.

Dacă Veți cugeta acum, dl. jurați, cu sânge rece asupra acestora, că eu încă mă trag din locuitorii aceluia ținut, nu cred, că nu Vă Veți consterna de naivul epitet ce 'mi-se atribuie de trădător. Dar' noi Năsăudenii sântem dedați cu atari epitete, sântem dedați și cu mai mult decât atât.

Cugetați, dl. jurați, câtă impresiune rea a făcut asupra aceluia ținut cuvintele dișe în incinta parlamentului budapestan decătră on. domn deputat Császár: „Duca-se în America", când fără vocea noastră ni-s-au regulat averile noastre, administrate astăzi de oameni cu totul tot pentru noi necunoscuți.

Vă declar, dl. jurați, că nu ne vom duce, și nici nu are să meargă în America nici un Român din această patrie, ci asemenea lui Brutus vom săruta cu multă pietate pământul acesta, pe care ne-am născut, pentru-că nu sântem străini în această patrie,

dar' nici nu vom concede a fi tractați ca străini.

Trebuie să Vă aduceți aminte, domnilor, că atunci, când Românii au dat mâna cu Tuhutum, conducătorul Maghiarilor, au dat-o în acea credință, că mâinile acelea, că și sentimentele, vor fi și vor rămâne curate. Ear' dacă Românii și Maghiarii ar da mâna astăzi cu toată sinceritatea, eu sânt de acel cuget, că mai puternic popor nu ar exista în întreaga Europa, în întreaga lume. Atunci nu ne-am teme nici de colosul dela Nord, nici de Daco-România, nici de Germania și nici de o mare Boemie.

Domnilor jurați! Eu sânt născut din popor, trăiesc în mijlocul poporului, și cunosc durerile și neajunsurile. Am purtat și eu opinca românească batjocorită din partea multor compatrioți maghiari; am purtat și eu cămașa scurtă, — ca copil, — țesută și împodobită cu pușori și flori cusute de mâna iubitei mele mame, cântând doina dragăleșe românească. Dela acest popor am audiat și aud ce a fost anul 1848 pentru noi Români. Ei bine, domnule procuror, vorbesi de aprinderi și jertfe, — se te duc eu la Năsăud, dacă ai plăcere, și se-ți arăt ruinele institutului militar din Năsăud, se-ți arăt mormintele acelor, care au cădut jertfă Țăkențelor. Se-ți arăt mai mult, domnule procuror! Vino în casa mea părintească și am se-ți arăt urmele anului 1848, se-ți arăt ca mărturie o grădă din podul casei mele, pe care și la care mă uit totdeauna, când intru în casa mea.

Pentru-ce sânt aceste, domnilor jurați, chiar așa și nu „altminteale". Pentru-că Românii dela Năsăud au ținut cu Tronul, după-cum și eu în fără șovăire la acest cap încoronat, care este de față prin acest frumos tablou ce se află în fața mea în această sală. Dacă aș fi fost trădător, dacă aș fi trădător, nu aș fi vrednic ca să port acest vestiment frumos prețios, ear' pe capul meu se existe tonsura clericală.

Domnilor jurați! Văd, că dl. procuror nu este în clar cu d-sa. Acum am se-ți răspund și la cea gravă imputare, că nu sânt numai trădător, dar' mai sânt și agitator. Mă coboară, în loc se mă înalte. Dacă aș fi agitator, domnule procuror, nu ar trebui să-ți învâț pe Români lucruri cuminte chiar în gazete. Eu am atâtea ocazii de a conveni cu badea Stan și badea Bran, încât fără să scriu li-aș pute dice: Nu fiți domoli. Ungurul e tot rău pe capul nostru. Se nu-l mai suferim. Nu trebuie se-l crucim. Precând eu chiar din contră, ce dic în „Tribuna": „Fiți cuminte. Păstrați-vă bunul cumpăt". Se potrivește acum unele ca aceste cu ideile unui agitator? Sau este domnul procuror de cea credință, că agitatorul se dă liniștit în casa sa, liniștit și pe alții?

Un agitator nu ar sta cu fruntea deschisă înaintea Dmnilor-Voastre, și nu ar descoperi cu atâtă sinceritate cele-ce simte poporul român. Un agitator din contră, ar umbra din casă în casă, din sat în sat, din oraș în oraș și asemenea fluturului ar lăsa armele agitării peste tot locul pe unde numai ar străbate. Nimeni însă din toate aceste pentru persoana mea. Așa e, domnule procuror?

Dar' merg mai departe! Dl. procuror eu prea multă tărie a restălmăcit cuvintele „frângerea pâiniieste aproape". Atunci când așa am scris, am voita să atrag atenția poporului român asupra impregiurării, că ministrul Coloman Tisza, față cu care nu numia Români, dar' toate naționalitățile au avut cele mai temeinice plângeri, a cădut dela cărma statului și că au după toate prevederile se ajungă în fruntea guvernului oameni, cu care se va pute mai ușor înțelege România și care vor face ceva bine și pentru Români.

Dl. jurați! D-Voastre știți și aceea, că toate partidele maghiare au fost nemulțumite cu acest om. Și oare nu ne este iertat și nouă e fi nemulțumii? Ba da! Și astăzi sântem nemulțumii noi Români. Aceasta V'o declar cu toată francheța.

Întreb însă: Ce are a face dl. procuror, când apără pe Kossuth și Tisza? Dacă Kossuth și Tisza s'au simțit ofensați, trebuiau să mă tragă domniile lor la răspundere, ear' nu dl. procuror? Eu însă nu i'am atacat ca persoane, ci am atacat principiile lor politice. Atacând principiile lor, nu am agitat pe poporul român contra poporului maghiar. Ear' dacă vorbe e de agitare, dacă vorba e de a fi lucrare acusată între Români, întreb pe dl. procuror, cum de nu a pus mâna pe vre-un agitator ascuns, pe un agitator care nu scrie în diar? Sânt în această patrie trei milioane de Români, mă mir, că dl. procuror nu pune mâna pe nici un agitator, care nu pe calea presei se agite — scind, că are a fi adus aici, unde mă află și eu, — ci așa pe sub ascuns?

Este prea mare cutezare din partea dlui procuror când mă numesc agitator, dar' este nespus de mare cutezare d-sale atunci, când fără nici un argument, fără de nici o cunoștință despre persoana mea este în stare a mă numi trădător; dar' nu numai pe mine, ci și pe vecii grănițeri dela Năsăud. Sărmanul procuror!

Dl. jurați! Domnul procuror este atât de mărginit în cunoștințele istorice dela anul 1848 încât este în stare a susține aici în fața mea, aici în fața și auzul publicului român, care ne aude și care are cunoștințe despre faptele servite la anul 1848, că domni N. Bălcescu și Eliade au venit la anul 1818 în Ardeal cu menirea, ca să unească pe toți Români în o mare Daco-România! Ce slab istoric! Ce necunosător al ideilor domnilor Bălcescu și Eliade! E foarte mărginit domnul procuror!

Dl. Domnul Bălcescu, drept, că a fost la anul 1848 la Blaj și preste tot în Ardeal, dar' în scopol, că se îndemne pe Români din Ardeal să dea mâna cu revoluționarii lui Kossuth. Acesta e adevărul. Domnul procuror ar trebui să învețe istoria și

se-și câștige de altă parte cunoștințe despre epoca anului 1848. Ar trebui, ca procurorul să nu spună neadeveruri aici în fața D-Voastre, dl. jurați, aici în fața mea și a publicului român, care scim multe din 1848.

Ce au răspuns Românii ardeleni dlui Bălcescu? Cerce dl. procuror! Noi scim, și este treaba noastră, ca să scim toate ca un popor conșciu de vitalitatea noastră!! Românii la 1848 au diș: Nu!! Nu, dișem și noi astăzi, când ne vedem apăsați, când ne vedem trași înaintea acestui foalt tribunal!!

Dar', spectabil tribunal, umilit mă rog, binevoiti a-mi concede a citi un pasagiu din cele scrise în anul 1848 despre Românii ardeleni în diarul „Kossuth Hirapja".

În „Kossuth Hirapja", în un articol de fond cu data 18 Oct. 1848, citim la adresa Românilor din Ardeal unele ca aceste:

„A páridolon levél aly van szándobban nép a földhátán, mint az eddigi oldásig; járomba foghatod mint a maradt, melytől valóban csak annyiban különbözök hogy beszél!"

Dați-mi voi, dl. jurați, se mă revolt eu astăzi aici în această sală și în fața D-Voastre despre această obrăsnicie ce se adresează poporului român la 1848. O diș, o susțiu și eu deplină cunoștință de mine desaproab și resping această calomnie dela poporul român din Ardeal. Respinge-o și D-Ta del procuror!!

Dle procuror! D-ta nu ai citit programul Românilor dela 1848. D-ta nu ai citit programul Românilor dela anul 1881, 1884 și 1887.

Eată ce am scris eu: „Cu acest program am pășit față cu teroristii lui Kossuth la anul 1848, cu acest program am pășit față cu ministrul Tisza la anul 1881, 1884 și 1887".

Dle procuror! Se vede, că D-Ta încă nu ai cunoștință despre „tipărirea memorandului Românilor", în care se cuprinde programul poporului român!! Destul de rău pentru D-Ta ca procuror regesc. Nu se prea vede această nesciință dela un procuror. Citește, dle, și învață carte, apoi și numai apoi se di la această masă.

Dl. jurați!! Dela anul 1848—1890 ați suferit D-Voastră sau ori-căre dintre cetățenii acestei patrii? Nu, nu ați suferit. Și dl. procuror numai mă îndeamnă, ca se-l reproșez fără nici o crutare, ca pe un om, care nu este în stare a-și trage seama cu d-sa și a se stăpâni în necunoștințele d-sale. Stăpânește-te, dle, baremi când te afli înaintea oamenilor, care știu destulă carte românească. Ear' eu 'ți-o spun, că știu și mă nănesc a o ști și a o cunoaște.

Dl. jurați! Permiteți-mi, ca să Vă declar un ce precăt de adevărat, pe atât și de sincer, încât se ține despre aserțiunile dlui procuror despre „Daco-România".

Te întreb însă, dar' te întreb cu toată serioșitatea, dle. procuror, de unde ai cunoștință Daco-României? Unde îți sânt cărțile, mapele și proclamațiunile Românilor ardeleni despre toate aceste? Te rog, — adăle înainte ca „corpus delicti". Toate aceste înșinuțiuni și afirmațiuni sânt însă adevărate minciuni și calomni la adresa Românilor ardeleni.

Toate aceste nu le poate produce dl. procuror! Unde sânt, dle. procuror, dovețile D-Tale? În vânt! Regret! Dar' îți mulțumesc!

Merg acum cu un pas mai departe! Atunci, când am scris „A noastră e învingerea", am înțeles, că noi Români, care ne-am luptat alături cu opoziția parlamentară maghiară, am răsturnat pe dl. Coloman Tisza, pe acest om atât de fatal pentru noi Români.

Dar', dl. Vă declar, îmi este rușine de acușă dlui procuror. Îmi este rușine, că nu s'au acusat articoliile mei în întreg cuprinsul lor. Atunci aș fi fost mândru!! Atunci mă puteam lăuda în fața națiunii mele, că eată pentru adevărul cel mai sincer dl. procuror m'a tras la această barieră. Aceasta însă nu o pot astăzi face, după-ce d-sa 'mi-a luat posibilitatea aceasta, pișcând asemenea pucelui pe corpul omeneșc, lei și culoa rămânând numai urme roșii.

Ce pucele? Se vede, că a fost o anumită intenție în scoaterea pasagerelor incriminate!! Aceasta s'a făcut cu gândul, ca în inima și sufletul D-Voastre se se excite ură față cu persoana mea, față cu curata mea intenție, ca față cu cel mai leal supus al Majestății Sale și ca cel mai iubitor de patria mea și de națiunea mea.

Domnilor jurați! Vă asigur pe caracterul meu prețios, că noi Români nu purtăm ură față cu poporul maghiar!! Vă declar însă, că procesele de presă sânt numai o sgândăritură între D-Voastră și noi, care în actualele impregiurări politice nu este bună.

Veniți dar', domnilor jurați, ca în acest moment solemn să dăm mâna frățească, — dacă Vă convine, — și se nu mă privați nici pe mine, nici pe confratele Albini de trădători și agitatori, dar' nici se nu cugetați ca atare pe nici un Român conșciu de sine din această patrie!!

(Aici se cere prin vorbitor puțină pauză.)

După cinci minute acușatul Ioan Macaveiu continuă:

Spectabil tribunal! Onorabili jurați!! Atunci, când am citit articolul din „Nemzet" și reproduc în diarul „Tribuna", în care noi naționalitățile nemaghiare, contrar spiritului legii dela 1868 desep egala îndreptărit, sântem numiți „străini", mi-am diș: De unde și până unde obrăsnicia scriitorului din „Nemzet"?

Domnilor! Pe baza legii din 1868, noi naționalitățile din Ungaria, fără deosebire de „rasă" și confesiune, formăm în sens politic o singură națiune. Aici se cuprinde și Maghiarii!! Prin urmare, domnilor jurați, ce înseamnă aserțiunile diarului „Nemzet", că noi naționalitățile nu sântem egale cu națiunea? Întreb pe dl. procuror, că cine și unde este „națiunea" și cine și unde sânt naționalitățile?? Întreb însă, despre națiune sau despre naționalități este vorba, când ne mândrim cu 15,000.000 de „Maghiari"?

Și ce am făcut eu? Am diș domnilor dela „Nemzet", „pretindem abrogarea legii despre naționalități!!" Ca să vedem națiunea și naționalitățile...!! Eu așteptam după toate aceste răspunsul dela „Nemzet", ca dela cel mai acreditat diar guvernamental!! Dar' cu durere Vă mărturisesc, în loc de răspuns mă ved cu proces de presă.

Domnilor jurați! Este oare aceasta libertate de presă? Este acum permisă polemia diaristică cu un jurnal guvernamental? Dar', domnule procuror, pentru-ce nu ați intentat proces de presă diarului „Nemzet", care face deosebire între „naționalități" și „națiune"!!

„Mi-ar fi părut foarte bine, ba eu și preste tot Românii și diaristii români eram mulțumii, dacă se afla și pentru alții o chilie de puțină odihnă în prinoșirea de stat.

Sau numai noi Români ne plângem de nedreptățile comise în această patrie? Nu o face aceasta și opoziția națională a rasei maghiare atât în presă, cât și în parlament și în provincii? Ba da, o face, și o face cu mai mult sgomot. O face pe față și chiar afară de marginile permise prin legea de presă!!

Eu, domnilor jurați, nu am scris contra națiunii maghiare, constituțiunii sau contra statului, ci contra guvernului, care se identifică pe sine și numai pe sine și partidul secul cu statul, și aceste doveți toate le-am scos din diarele maghiare.

„Pesti Napló" dela 9 Martie 1888 scrie următoarele:

„Dacă guvernul maghiar 'și-ar fi dat osteneala de a organiza bine statul, dacă ar fi guvernat în conșcință și după dreptate, dacă le-ar fi câștigat pe naționalități, — atunci ar fi dat terii sale și patrioți credincioși. Dar' principiul guvernului actual este, că statul e dișul și partidul secul, și toți aceia, care nu sânt guvernamentali, trebuie nimiciți, trebuie respinși din viața publică, se nu iee parte din binefacerile statului și se nu se poată susține în viața socială. Aceasta nasce o amărăciune generală, și care nu s'a născut de Maghiar, e gata se afirme, că e respins din monopolul statului, fiindcă e de partidul național și guvernul face diștr'insul pasivist, panslav și omladinist.

De exemplu, guvernul împarte o mulțime de decorațiuni, nobilitări și titluri între cei cu un trecut îndoiș și prin aceasta respătesce serviciile aderenților secul, dar' nici că se gândesc, ca prin aceasta se câștige aderenți statului și națiunii maghiare. („Tribuna" Nr. 47 — 1888.)

Un diar maghiar cutează a scrie și a afirma așa ceva; nu „Tribuna" sau „Gazeta" sau „Luminătorul", ci se vede că chiar Maghiarii se revoltă de sistemul teroristic de astăzi. Auziți, dl. jurați, și Vă mirați!! Mă mir mai mult de dl. procuror, care a tăcut, eu deservirăse a tăcut!! Mergem și mai departe la un alt diar maghiar!!

Diarul „Egyetértés" în traducerea „Tribunei" din Nr. 292 a. 1889 scrie:

„Dacă preste câteva sute de ani croniciarii vor face amintire de Unguri... vor spune, că a trăit un popor pe plaiurile Tisei, care a putut se se mulțumească a se nutri cu minciuna, care s'a lăudat în fața întregii lumi, că e liber, pe ecând el n'a fost decât o ceață de selavi, care se poate cumpăra pe bani mîieșlești."

Dacă „Tribuna", acest organ de publicitate româneșc, scria așa, era demult trasă la răspundere. Adevăr este, dl. procuror? Auziți acum, dl. jurați, ce scrie diarul local „Kolozsvár":

În anul din Nrii sei din Maiu 1888, diarul „Kolozsvár" scrie aproape în acest limbăgu dela 1848:

„Vre-o câțiva preoți dela sate, incuți, decăuți, semibarbari și superșticioși, vre-o câțiva nădrăgari din orașe, care trăesc din sgomot. Unii sânt fanatici, alții rivnitori de câștig, alții bolnavi. Și acestia tulbură o țeară. Pentru-că le e lucru ușor la un popor ocupat cu lucrul. Acest popor e sărac, neîn-vățat, rămas îndărăt. Mîntea acestui popor o ține legată superșticienia, ear' sănătatea popa lui. Da, popa, care îl face se postească mai mult de jumătate de ani". („Tribuna" Nr. 102 a. 1888.)

Eu cred, că autorul nu cunoaște poporul român și nici preoțimea română. Dacă eu sânt incuț, semibarbar și nebun, nu merit ca să mă află inaintea D-Voastre dl. jurați, și înaintea acestui spectabil tribunal, unde se află un public atît de distins. Onoare mie și desonoare scriitorului. Ear' cele-ce Vile spun, Vile spun, dl. jurați, un adevăr sfânt, ca un adevăr care pucește din o inimă curată, care păstrează cele dișe de sf. apostol al gingilor: „Câte sânt adevărate, câte sânt cinstite, câte sânt drepte, câte sânt iubite, câte sânt curate, câte sânt de bună laudă, acestea se gândiți — și D-deul păcii va fi cu voi!"

Și adevărul a fost cu mine, ear' D-deul păcii m'a protegiat și mă va protegia până voi intra în mormânt.

Dl. jurați! Sânt casuri însă, în care și foile D-Voastre scriu adevărul, despre care eu Vă vorbesc.

În diarul „Pester Lloyd" citim: „Timpul nimiciirii popoarelor a trecut. Ideea de naționalitate a făcut se se scoale înaintea ochilor nostri popoare imormentate și le-au condus la viața înflorită". „Tribuna" Nr. 294 — 1889.)

Așadar timpul peririi noastre a trecut. Foarte potrivit; avem așadar se trăim ca Români în această patrie.

Voesc acum a rectifica, dl. jurați, șovinismul numit maghiar!! Acest șovinism devine rău, devine periculos în momentul, când se leagă de o idee, de „ideea de stat".

Eu și Românii preste tot nu ne legăm de „ideea", ci ne legăm de patrie. Pentru noi există patria, și nici decât idea de stat, care sacrifică interesele iubite noastre patrii.

Cu toate aceste această idee o potențază în un mod revoltător pentru noi Ro-

mâni din această patrie diarul „Nemzet", când scrie unele ca aceste:

„Cea mai înaltă misiune, deși sună paradox, este, ca (națiunea) se se creeze pe sine; adică, națiunea politică se devină în realitate națiune maghiară în înțelesul social și cultural, ear' Ungaria se devină stat național și nu numai politic. La noi există statul ungar, dar' nu e încă gata națiunea maghiară, care se 'i umplă cadrelor.

„Națiunea politică maghiară există, aceasta suplinesce populus-ul lui Verböczy. Aceasta este Ungaria, dar' se nu ne amăgim: adevărată națiune maghiară nu există, numai rasă maghiară". După „Tribuna" Nr. 245 7, Noemvrie 1889.

Este un ideal vecinic perdut...!!

Dar' pe acest ideal se încearcă a-l demonstra dl. Sipoș Orban, revisor școlar în Biharia. Eată ce scrie d-sa: „Se nu desperăm, va veni timpul, când se vor schimba trebile, când și în bisericile greco-catolice serviciul divin se va celebra în limba maghiară, ba chiar se vor înființa eparchii gr-cat și gr-or. maghiare". („Tribuna" Nr. 269 — 1887.)

Eată, domnilor jurați, până unde merge un om... care este în stare a ne ataca limba, în care trebuie se ne rugăm atotputernicului Dumnezeu în sfânta biserică și care limbă ca limbă bisericească este aprobată prin atâtea și atâtea bule ale s. s. Pontifici ca limbă națională-bisericească. Pentru această limbă mă lupt și mă voi lupta, scind, că apăr o națiune conșcie de sine și conșcie de vitalitatea sa. Și Vă declar cu fruntea ridicată, că sânt mândru, că m'am născut creștin și Român. Ear' pentru creștinism și românism sânt în stare a suferi ori-căre din câte este în stare a suporta un trup omeneșc.

Domnilor jurați! Dați-mi voi, ca să nu Vă las în tăcirea față cu pasagiul din articolul incriminat: „Ei sau noi", în care e vorba despre colonizarea Maghiarilor pe teritoriul României libere. (Aici dl. Ioan Macaveiu citește pasagiul cu Dobrogea.)

Vedeți, domnilor jurați, cum s'au negles cu totul pasagele favoritoare națiunii maghiare? Căci ce este în acest pasagiu ca și în tor articolul? Sânt nise supoziții logice, fără a fi pușul ca țese politice, pe care ar fi a le rezolva dândva poporul român!!

Dl. jurați!! După-ce cred, că V'ați convins din vorbirea mea, că nu sânt trădător de patrie, nu sânt agitator și nu sânt inimic al națiunii maghiare, ca și nici inimic al vre-unei naționalități, se ne întorcem cătră dl. procuror și se-l dișem: De unde ai susținut cele descoperite în acasă? Vă rog însă pe D-Voastre dl. jurați, a rămâne liniștiți și a judeca asupra nedreptății ce 'mi-s'a făcut prin aceasta acușă ca celui mai leal cetățean.

Dl. jurați! Voesc a fui!! Inima și sufletul D-Voastre, precum și seninul minții D-Voastre au se hotărâsc astăzi față cu mine și față cu amicul meu dl. Septimiu Albini. Abstrageți dela noi ori-ce favoruri personale. Abstrageți dela aceea, că eu am familie care în acest moment așteaptă cu multă nerăbdare verdictul D-Voastre. Abstrageți și dela aceea, că eu ca preot stând pe baza legii, am deșteptat pe frații mei români, ca se-și păstreze onoarea națională și se nu se considere ca străini în această patrie; abstrageți și dela aceea, că fiii mei sufletesci cu multă neliniște așteaptă și doresc a mă reintoarce în mijlocul lor și a le descoperi celea potrecute astăzi, și mă judecați numai ca cetățean cu intențiuni bune și nobile față cu patria și Tronul. Judecați-mă ca cetățean, după-cum scrie diarul „Kolozsvár".

Diarul „Kolozsvár", în anul din Nrii sei din Oct. 1887, scrie un articol, care de minune se potrivește cu actuala mea poziție ca fiu din popor:

„Vom găsi pe fiii mei buni ai patriei, pe conducătorii mei serioși, pentru care conducerea nu e profesie, ci misiune sfântă, pe cetățenimea, ale cărei interese mari și adânci nu sânt identice cu interesele de abonament ale diarelor respective, pe poporul, care iubesc vatra și familia, pentru care patria nu este o lume de iluzii înavechite ori false, ci baza reală a intereselor dișnice". (După „Tribuna" Nr. 234 — 1887.)

Vedeți-mă, domnilor jurați, că eu sânt fiu din popor! Nu sânt gazetar, nu trăesc din abonamente, ci din muncă dreaptă. D-șeu Vă lumineze mîntea, și dacă sânt culpabil mă condamnați, ear' eu am se mă supun justiției, pe care o respectez și pururea o voi respecta ca toți Români.

REVISTĂ POLITICĂ.

Sibiin, 1 Septemvrie st. v.

Ambasadorul austro-ungar din Germania.

„Allgemeine Reichs-correspondenz" din Berlin răspandesce scirea, că la repetita sa cerere proprie, ambasadorul austro-ungar contele Széchenyi va fi în cerând rechemat dela postul secul din Berlin. O deșăg din Berlin a diarului „Pester Lloyd" spune însă, că contele Széchenyi nu are deloc de gând se se retragă.

Memorandul lui Rieger.

Rieger a predat contelui Taaffe un memorandum, care conține cauzele cu privire la executarea stipulațiunilor transacției.

„Politik" sperază, că transacția se va pute duce în deplinire, căci o schimbare de sistem nu ar pute se folosească Cehilor absolut nimic.

